

EKONOMICKÝ ÚSTAV SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

*Hospodársky vývoj Slovenska
v roku 2005*

**(Štúdiá vypracovaná na požiadanie
Európskej hospodárskej komisie OSN)**

Ivan Okáli a kolektív

Bratislava 2006

Autorský kolektív:

Ing. Karol Frank (5. kapitola)

Ing. Herta Gabrielová, CSc. (2. a 8. kapitola)

Ing. Ľudmila Kormanová (6. kapitola)

Ing. Karol Morvaj, PhD. (3. a 4. kapitola)

Ing. Ivan Okáli, DrSc. (1. a 7. kapitola)

host.doc. Ing. Richard Outrata, CSc. (6. kapitola)

Oponenti: doc. RNDr. Viliam Páleník, PhD.

Ing. Štefan Zajac, CSc.

Analyza bola vypracovaná na podklade informácií
Štatistického úradu SR, Národnej banky Slovenska,
Ministerstva financií SR a Zbierky zákonov SR.

Jazyková úprava: PhDr. Katarína Rybanská

Technické spracovanie: Iveta Balážová, Oľga Blechová

© Ekonomický ústav Slovenskej akadémie vied
Bratislava 2006

Tlač: REPRO-PRINT Bratislava

ISBN 80-7144-149-X

OBSAH

1. Celkový pohľad na hospodársky vývoj v roku 2005	5
2. Vývoj produkcie	14
3. Vývoj na trhu práce	24
4. Vývoj cenovej hladiny a menová politika	29
5. Verejné financie	34
5.1. Štátny rozpočet	37
5.2. Štátny dlh	40
6. Vonkajšie ekonomické vzťahy	44
6.1. Celkový trend z pohľadu platobnej bilancie	44
6.2. Zahraničný obchod	45
6.3. Zahraničný kapitál	50
7. Hospodársky rast očakávaný v roku 2006	52
7.1. Vplyv vonkajšieho dopytu	52
7.2. Domáci dopyt – jeho vývoj očakávaný v roku 2006	54
7.3. Prognóza výkonnosti hospodárstva Slovenskej republiky v roku 2006	57
8. Prehľad vybraných legislatívnych a hospodárskopolitických opatrení v roku 2005	60

1. CELKOVÝ POHĽAD NA HOSPODÁRSKY VÝVOJ V ROKU 2005

Rok 2005 bol v politickom živote Slovenska predvolebným rokom, v ktorom sa jednotlivé politické strany a skupiny usilovali zlepšiť svoje pozície do blížiacej sa súťaže o opätovné rozdeľovanie politickej moci. Trvalé napätie medzi vládnu koalíciou a opozíciou sa prelínalo s vibráciami vnútri vládnej koalície založenými zväčša na rozdielnych hodnotových orientáciách (liberáli, konzervatívci, pragmatici). Postupné erodovanie pozície vlády v parlamente viedlo na začiatku roka 2006 k vypísaniu predčasných parlamentných volieb (k ich presunu z jesene na jún roku 2006). Všetko politické dianie však v SR prebiehalo aj v roku 2005 v rámci pravidiel fungujúcej parlamentnej demokracie.

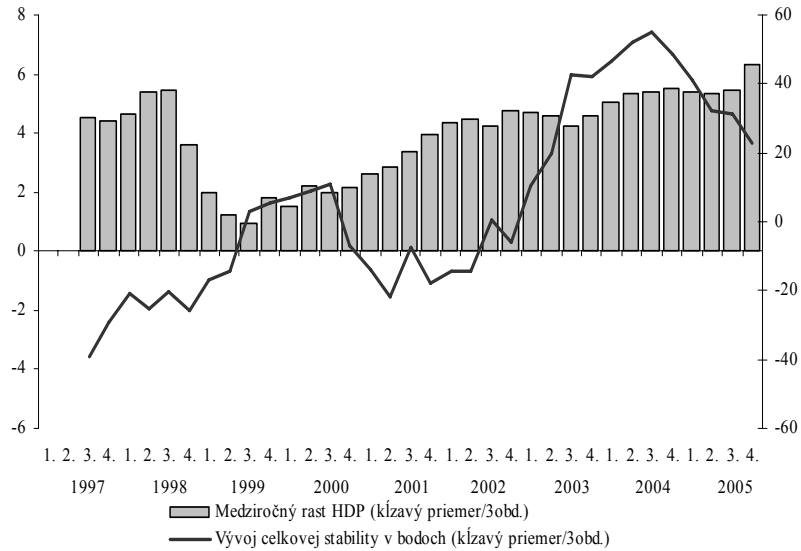
Hospodársky vývoj v roku 2005 bol priaznivo ovplyvňovaný reformami daňového systému, trhu práce a verejných financií, ktoré boli vykonané už v predchádzajúcich obdobiach. K dokončeniu podstatnej časti reformného programu vlády prispel v roku 2005 začiatok uskutočňovania dôchodkovej reformy a pokračovanie v reforme zdravotníctva zahrnujúce aj jeho oddĺženie. Medzi reformné aktivity treba zahrnúť aj prijatie pravidiel poskytovania individuálnej štátnej pomoci zahraničným investorom, prijatie protimonopolných opatrení v sektore komunikačných služieb a ďalší postup privatizácie najmä v energetike a doprave. Vzhľadom na praktické skúsenosti a reakcie verejnosti sa vláda rozhodla „dolaďovať“, resp. korigovať niektoré reformné kroky, najmä v oblasti systému sociálneho zabezpečenia a zdravotníctva.

Zmluva zakladajúca Ústavu pre Európu bola (ešte pred jej odmietnutím v referendách vykonaných vo Francúzsku a v Holandsku) ratifikovaná v Národnej rade SR hlasmi väčšiny poslancov strán vládnej koalície i opozície. Do vzťahu Slovenska k EÚ sa však isté napätie medzi jeho vládou a opozíciou predsa len premietlo. Nečakané urýchlenie vstupu SR do systému ERM II bolo okrem jeho vecných výhod zrejme podmienené aj obavou z toho, že výsledky budúcich volieb by mohli viesť k zmenám súčasnej hospodárskej politiky a tým aj k odročeniu vstupu Slovenska do eurozóny. Vypracovanie *Lisabonskej*

stratégie pre Slovensko sa neuskutočnilo v spolupráci vládných a opozičných politických síl potrebnej na plnenie dlhodobých rozvojových stratégií.

Graf 1

Vývoj výkonnosti a stability hospodárstva SR v rokoch 1997 – 2005

¹ Trend celkovej stability sumarizuje vývoj týchto jej čiastkových prvkov (ukazovateľov): medziročná miera jadrovej inflácie, pomer salda verejných financií kombinovaného so štvrtročnými hodnotami podielu verejnej spotreby z HDP k HDP, pomer čistého vývozu k HDP a rozdiel medzi prírastkom produktivity práce a prírastkom reálnych miezd. Pre každý čiastkový ukazovateľ zvlášť sa jeho hodnoty zistené v príslušnom období vyjadria v bodoch (v rozpätí od +100 do -100 bodov) podľa ich pomeru k polovici rozpätia medzi maximálnou a minimálnou hodnotou príslušného ukazovateľa v celom časovom rade. Priemer zo súčtu bodov dosiahnutých v jednotlivých obdobiach čiastkovými ukazovateľmi sa považuje za hodnotu celkovej rovnováhy.

Priemerný stav celkovej rovnováhy v SR za zisťované obdobie je v grafe identifikovaný ako jej nulová hodnota. Kladné hodnoty v ňom vyjadrujú jej nadpriemernú a záporné jej podpriemernú úroveň.

Rok 2005 bol v poradí už tretím rokom, v ktorom bolo vysoké tempo hospodárskeho rastu skombinované s priaznivým stavom makroekonomickej stability (pozri graf 1),¹ čo svedčí o vcelku dobrom nastolení makroekonomickej politiky. Práve to sú predpoklady na udržanie vysokého tempa hospodárskeho rastu v budúcich obdobiach.

Na rozdiel od približne rovnako vysokých temp hospodárskeho rastu, ktoré slovenská ekonomika dosahovala v rokoch 1994 – 1996 počas vysokej prosperity západoeurópskych ekonomík, 6 % prírastok HDP v roku 2005 sa na Slovensku zaznamenal pri relatívne nízkom 1,6 % raste HDP v EÚ 25. Z uvedeného hľadiska to bol rekordný prírastok HDP a podieľal sa na ňom 37 % prírastok použitých zdrojov (práce a vecného kapitálu) a 63 % rast súhrnnej produktivity práce.

Z dopytového pohľadu, na ktorý sa zameriava graf 2 (v časti a), je zrejme, že v roku 2005, podobne ako v roku 2004, sa o priaznivý vývoj výkonnosti slovenského hospodárstva v rozhodujúcej miere zaslúžil rast domáceho dopytu. V rámci neho bolo vysoké tempo rastu konečnej spotreby spravádzané veľkými prírastkami investícií, resp. tvorby hrubého kapitálu. Táto skutočnosť (znázornená v časti b grafu 2) dáva dobré vyhliadky na pokračovanie vysokého tempa rastu HDP aj v nasledujúcich obdobiach.

K udržiavaniu makroekonomickej stability na úrovni podporujúcej dôveru investorov i všetky ekonomické aktivity prispieval v roku 2005 najmä vývoj cien a za ním stojaca menová politika. Miera celkovej inflácie i miera jadrovej inflácie dosiahla (pozri tab. 1) najnižšiu úroveň v rámci celého obdobia transformácie slovenskej ekonomiky a značne sa priblížila k hodnote príslušného maastrichtského kritéria.

¹ Asi polovica z poklesu hodnoty celkovej stability v roku 2005 oproti roku 2004 bola spôsobená zhoršením vývoja čistého vývozu tovarov a služieb a približne po jednej štvrtine z neho pripadlo na zvýšenie miery čistej inflácie, resp. na zhoršenie relácie medzi vývojom reálnych miezd a produktivity práce.

Tabuľka 1
Sociálno-ekonomický vývoj v rokoch 1996 – 2005

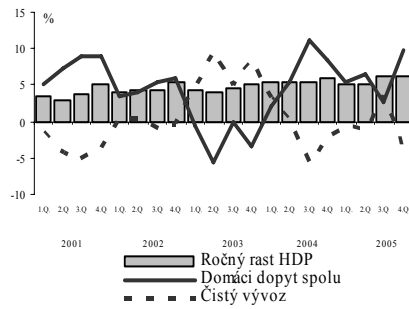
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
A. Vývoj výkonnosti hospodárstva										
Index HDP ¹ Predchádzajúci rok = 100	106,1	104,6	104,2	101,5	102,0	103,8	104,6	104,5	105,5	106,0
1989 = 100	94,7	99,0	103,2	104,7	106,8	110,9	116,0	121,2	127,9	135,6
Index produktivity práce ²										
Predchádzajúci rok = 100	102,4	105,5	104,5	104,6	103,5	102,7	104,5	102,6	105,2	103,8
1989 = 100	107,6	114,0	119,3	124,4	129,3	133,4	140,3	144,0	152,4	158,2
Rentabilita nákladov v nef. org. v %	2,8	2,5	0,4	1,4	2,7	4,5	4,5	6,0	7,0	7,1
B. Indikátory stability										
Miera inflácie v % ³	5,8	6,1	6,7	10,6	12,0	7,1	3,3	8,5	7,5	2,7
Z toho: miera jadrovej inflácie v %	.	.	6,1	6,0	5,7	4,3	2,1	2,6	2,6	1,1
φ úroková miera z úverov v % ⁴	13,3	18,4	19,4	16,9	11,8	9,3	9,1	7,6	7,9	6,0
Saldo verejných financií/HDP v %	-7,4	-6,2	-3,7	-7,0	-12,3	-6,0	-5,7	-3,7	-3,3	-2,95
Ročný Δ produktivity ² – ročný Δ reálnych miezd v NH, v bodoch	-4,7	-1,1	1,8	7,7	8,4	1,7	-1,3	4,6	2,7	-2,5
Čistý vývoz tovarov a služieb/HDP v % v b. c.	-8,6	-7,6	-10,7	-2,2	-0,3	-3,8	-7,1	-1,5	-2,7	-4,4
C. Sociálny vývoj										
Medziročný index zamestnanosti ⁵	103,6	99,1	99,7	97,0	98,6	101,0	100,2	101,8	100,3	102,1
φ miera nezamestnanosti v % ⁵	11,3	11,8	12,5	16,2	18,6	19,2	18,5	17,4	18,1	16,2
Ročná zmena reálnych miezd v %	7,1	6,6	2,7	-3,1	-4,9	1,0	5,8	-2,0	2,5	6,3
Index reálnych miezd v NH 1989 = 100	86,3	92,0	93,6	91,0	86,9	87,8	92,8	91,3	93,6	99,5
Index reálnej spotreby domácností/obyv. 1989 = 100	89,0	94,0	99,5	102,1	101,1	106,4	112,3	111,4	115,4	122,1
Podiel sociálnych dávok zo spotreby domácností v %	23,6	23,3	22,8	23,3	22,5	21,3	21,2	21,6	20,2	19,6

¹ V stálych cenách. ² Podľa HDP v s. c. na 1 pracovníka. ³ Podľa spotrebiteľských cien, v priemere za rok. ⁴ Z úverov čerpaných z obchodných bánk v priemere za rok.

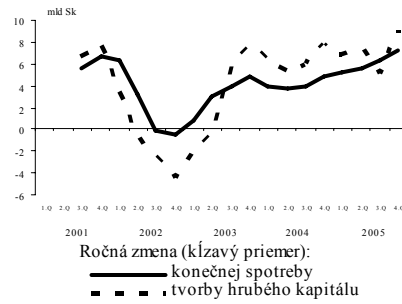
⁵ Podľa Výberového zisťovania pracovných síl, v priemere za rok.

Graf 2

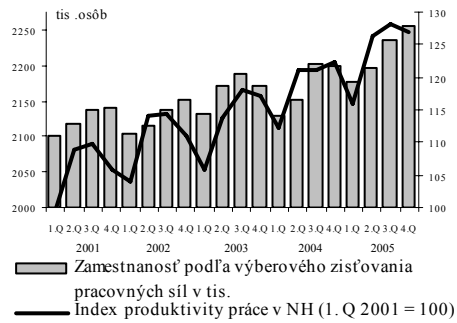
a) Podiel domáceho dopytu a čistého vývozu na tvorbe HDP v bodoch

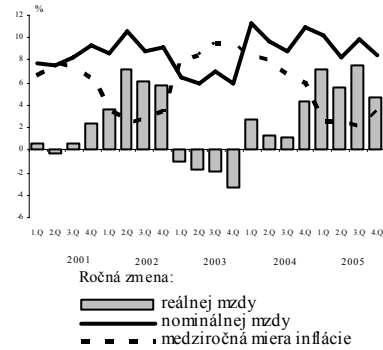
b) Spotreba a investície

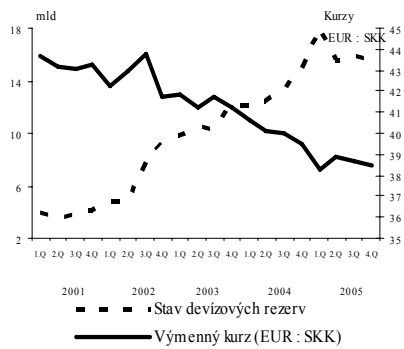
c) Zamestnanosť a produktivita práce

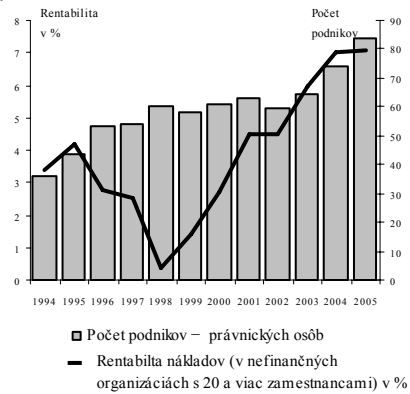
d) Ceny a mzdy

e) Devízové rezervy a kurz SKK

f) Počet podnikov a rentabilita

Fiškálna politika v roku 2005 nielenže udržala vývoj verejných financií v línii priaznivého trendu predchádzajúcich rokov, ale vo svojom výsledku – v hodnote salda verejných financií sa prvýkrát dostala pod 3 % úroveň kritéria záväzného pre vstup do eurozóny. Dobré výsledky verejných financií (podrobnejšie sa o nich hovorí v časti 5 – Verejné financie, fiškálna politika) boli v prvom rade dôsledkom rastu daňových príjmov spojeného s vysokým tempom hospodárskeho rastu. Ovplyvnené boli aj znížením rozpočtových výdavkov na obsluhu štátneho dlhu.

Mierne negatívny vplyv na vývoj makroekonomickej stability v roku 2005 mala relácia medzi vývojom produktivity práce a vývojom reálnych miezd. Do predstihu rastu reálnych miezd pred rastom produktivity práce sa zrejme premietali inflačné očakávania kopírujúce mieru inflácie z predchádzajúceho obdobia. Na rýchlejší rast miezd v roku 2005 pôsobil pravdepodobne aj tlak spôsobený ich nepriaznivým vývojom od konca 90. rokov. V porovnaní s rokom 1998 sa v roku 2004 dosiahol rast produktivity práce o 27,7 %, no reálne mzdy sa vôbec nezmenili (v roku 1998 aj v roku 2004 dosiahli 93,6 %-nú úroveň roka 1989). Uvedené údaje prispievajú k vysvetleniu sústavného narastania miery rentability v nefinančných organizáciách (pozri graf 2, časť c), ale ukazujú aj zotrúvajúci záujem zahraničných investorov o podnikanie na Slovensku.

Faktorom, ktorý v roku 2005 pôsobil na vývoj a stav makroekonomickej stability nepriaznivo, boli výsledky zahraničného obchodu. Čistý vývoz tovarov a služieb síce výsledky tvorby HDP v stálych cenách, a teda aj rast reálneho HDP zlepšoval (v roku 2005 dosiahol 12,9 mld Sk a zo 6,0 % prírastku HDP sa zaslúžil o 1,6 percentného bodu). Tvorba HDP v bežných cenách bola ovplyvnená záporným saldom medzinárodnej výmeny tovarov a služieb vo výške 63 mld Sk. Približne tretinu tohto salda spôsobil rast cien dovážaných komodít, najmä cien nosičov energie.

B. Porovnanie sociálnej situácie v regiónoch

NUTS 2	Miera nezamestnanosti			Relácie priemernej mesačnej mzdy Slovensko = 100		
	1999	2002	2005	1999	2002	2005
Bratislava	7,4	8,7	5,2	129,1	130,5	134,4
Západné Slovensko	14,2	17,5	12,4	89,6	88,9	87,5
Stredné Slovensko	18,6	21,3	19,4	88,6	87,7	86,1
Východné Slovensko	21,3	22,2	23,0	89,7	88,7	87,2
Slovensko	16,4	18,6	16,2	100,0	100,0	100,0

C. Porovnanie vývojových trendov

	Indexy reálneho HDP/obyv. 1996 = 100			Tempo rastu HDP/ob. v % 1997 – 2005	Indexy reálnych mesačných miezd 1996 = 100			Tempo rastu r. m. v % 1997 – 2005
	1999	2002	2003		1999	2002	2005	
Bratislava	114	134	139	4,8	110	114	127	2,7
Západné Slovensko	109	116	124	3,2	103	105	111	1,3
Stredné Slovensko	110	124	128	3,6	105	106	112	1,3
Východné Slovensko	109	122	125	3,2	105	106	112	1,3
Slovensko	110	123	128	3,6	110	112	121	2,1

Na základe indikátorov sociálno-ekonomického vývoja Slovenska ob-
siahnutých v tabuľke 1 bolo možné rok 2005 hodnotiť ako vcelku úspešné
obdobie vo vývoji slovenského hospodárstva. Údaje tabuľky 2 však uvedený
hodnotiaci pohľad korigujú v tom zmysle, že za uspokojujúcimi priemernými
hodnotami sa skrývajú veľké regionálne rozdiely. Vo všetkých porovnáva-
ných skupinách ukazovateľov ide predovšetkým o rozdiely medzi úrovňou
sociálno-ekonomického rozvoja dosiahnutou v Bratislave a v ostatných regió-
noch. Pri pozornom vnímaní tabuľky 2 si však môžeme všimnúť aj ďalšie od
západu smerom na východ narastajúce negatívne disparity.

Rozdiely v tvorbe HDP/obyv. aj v rozsahu výkonov priemyslu/obyv. me-
dzi Bratislavou a ďalšími tromi regiónmi sa počas zisťovaného obdobia prehĺbili.

Pozícia západného Slovenska v pomere k priemernej výkonnosti hospodárstva SR sa pritom mierne zlepšuje, kým na strednom a východnom Slovensku tu možno hovoriť buď (v prípade HDP/obyv.) o stagnácii, alebo (v prípade tržieb priemyslu/obyv.) o zhoršovaní ich relácie k slovenskému priemeru.

V súlade s uvedenými zisteniami sú aj informácie o disparitách v sociálnej situácii regiónov. Povšimnutiahodná je najmä po roku 2002 klesajúca miera nezamestnanosti nielen v Bratislave, ale aj v regióne Západné Slovensko. S tým kontrastuje aj po roku 2002 pokračujúce narastanie miery nezamestnanosti v regióne Východné Slovensko. Narastanie disparít medzi regiónom Bratislava a inými regiónmi je evidentné aj vo vývoji miezd.

K porovnaniu trendov vo vývoji ekonomiky (časť C tab. 2) možno poznamenať, že rozdiely medzi tempom rastu HDP/obyv. medzi regiónom hlavného mesta Slovenska a ďalšími NUTS 2 neprekračujú rozdiely obvyklé v iných krajinách EÚ 25. Rozdiely medzi Bratislavou a ďalšími tromi regiónmi v tempách rastu reálnych miezd sú značné. Prejavuje sa v nich vyšší podiel vysokokvalifikovanej práce, ktorý sa v regióne Bratislava vygeneroval z viacerých dôvodov. Nielen preto, že je to politicko-administratívne, finančne a v širokom zmysle slova kultúrne centrum Slovenska. Ale aj preto, lebo Bratislava má vďaka svojej priaznivej geografickej polohe vysokú koncentráciu priamych zahraničných investícií (PZI) a úzke kooperačné vzťahy s vyspelými zahraničnými regiónmi.

Poznatky z regionálneho vývoja iných – vyspelejších krajín Európskej únie hovoria o tom, že rýchlejší rozvoj regiónov a ich hlavných miest než rozvoj ich iných regiónov je prirodzený proces, ktorý je predpokladom celkového sociálno-ekonomického rozvoja príslušnej krajiny. Možno preto očakávať, že rýchlejší rozvoj Bratislavy bude pri cieľavedomej podpore rozvoja iných regiónov v budúcich obdobiach priaznivo pôsobiť na zlepšovanie sociálno-ekonomickú situáciu celého Slovenska.

2. VÝVOJ PRODUKCIE

Reálny 6,0 % rast hrubého domáceho produktu sa v roku 2005 dosiahol pri 5,1 % raste pridanej hodnoty a 14,7 % raste daní na produkty (znížený o subvencie na produkty). K rastu HDP prispel rast pridanej hodnoty 4,6 percentnými bodmi (p. b.) a rast daní (mínus subvencie) 1,4 p. b. V dôsledku pomalšieho rastu pridanej hodnoty ako hrubej produkcie (6,3 % oproti 5,1 %) sa podiel pridanej hodnoty na hrubej produkcii mierne znížil z 38,7 % v roku 2004 na 38,3 % v roku 2005.

K rastu HDP v roku 2005 najviac, a to 2,4 p. b., prispel priemysel, príspevok sektora služieb sa oproti predchádzajúcim rokom znížil na 1,1 p. b. Celkové vývojové tendencie charakterizuje tabuľka 3.

Tabuľka 3

Vývoj tvorby HDP v rokoch 2002 – 2005 (na báze stálych cien)

	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
	medziročné zmeny v %				príspevok k rastu HDP v p. b.			
HDP	4,6	4,5	5,5	6,0
z toho:								
Poľnohospodárstvo	9,5	5,8	9,7	6,1	0,4	0,3	0,4	0,3
Priemysel spolu	-1,3	9,1	11,5	8,7	-0,3	2,3	3,0	2,4
Sprac. priemysel	-2,0	6,1	11,9	9,5	-0,5	1,4	2,7	2,3
Stavebníctvo	8,4	6,8	11,8	15,6	0,3	0,2	0,4	0,6
Služby spolu	7,4	3,6	3,0	2,0	4,1	2,1	1,7	1,1

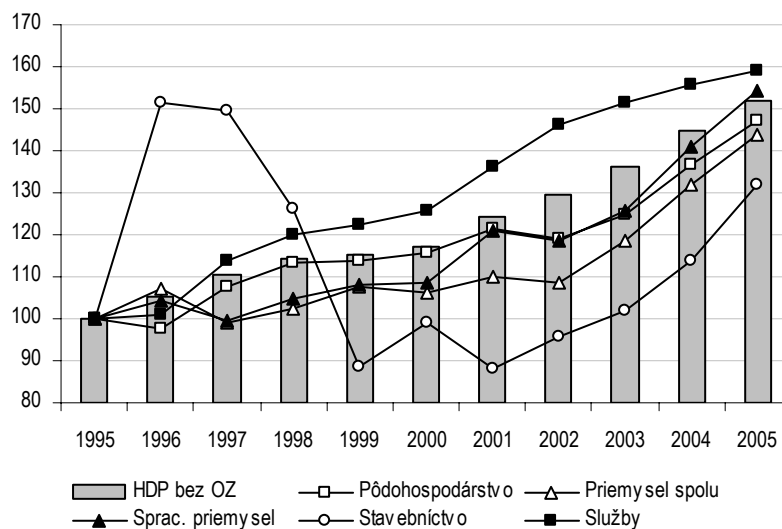
Napriek vyššiemu tempu rastu HDP v roku 2005 oproti roku 2004 sa vo všetkých hlavných odvetviach ekonomiky, s výnimkou stavebníctva, zaznamenalo nižšie reálne tempo rastu pridanej hodnoty ako v predchádzajúcom roku. Zostalo však (s výnimkou sektora služieb) relatívne vysoké.

Pridaná hodnota v posledných rokoch reálne rastie vo všetkých základných odvetviach národného hospodárstva. Na základe vývojových tendencií, charakterizovaných v tabuľke 3 a v grafe 3, však možno zistiť, že už tretí rok

permanentne a pomerne rýchlo rastie pridaná hodnota (PH) vo všetkých výrobných odvetviach, kým v sektore služieb sa tempo rastu spomaľuje.

Ide o zásadnú zmenu vo vývoji ponukovej stránky ekonomiky, ktorá sa ešte zvýrazní, ak vyčíslime príspevok jednotlivých odvetví k priemernému ročnému tempu rastu HDP (bez ostatných zložiek) pred rokom 2002 a po roku 2002. Kým v rokoch 1995 – 2002 z 3,8 % rastu pripadalo až 3,3 p. b. na rast pridanej hodnoty v sektore služieb, v rokoch 2002 – 2005 sa na 5,4 % raste už podieľal rast pridanej hodnoty vo všetkých odvetviach: priemysel 2,8 p. b., pôdohospodárstvo a stavebníctvo po 0,4 p. b. a sektor služieb 1,8 p. b.

Graf 3
Vývoj pridanej hodnoty v základných odvetviach SR v %
 (1995 = 100, na báze stálych cien)

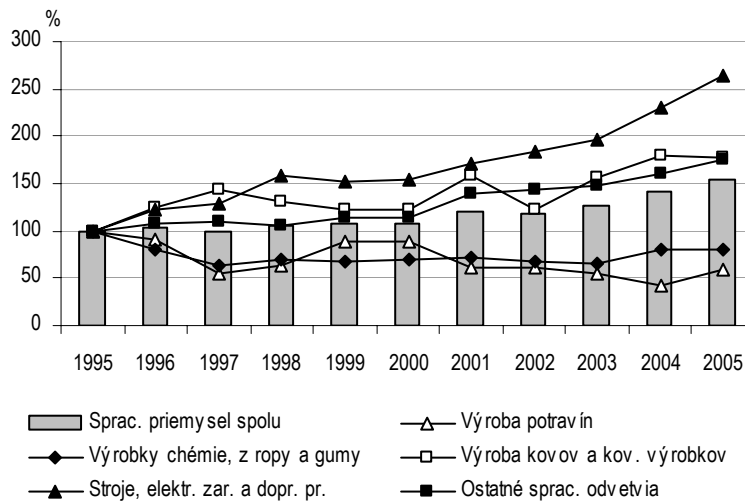
Reálny rast pridanej hodnoty v *spracovateľskom priemysle* o 9,5 % podporil v roku 2005 jej rast vo výrobe strojov, elektrických zariadení a dopravných

prostriedkov o 5 p. b.; v ostatných spracovateľských odvetviach² o 2,8 p. b. a vo výrobe potravín o 1,7 p. b.

Vo výrobe výrobkov chémie, z ropy a gummy a vo výrobe kovov a kovových výrobkov však pridaná hodnota, po výraznejšom raste v predchádzajúcom roku, stagnovala.

Z dlhodobého hľadiska je pre vývoj pridanej hodnoty v spracovateľskom priemysle charakteristický jej nadpriemerný rast vo výrobe strojov, elektrických zariadení a dopravných prostriedkov, vo výrobe kovov a kovových výrobkov a v ostatných odvetviach spracovateľského priemyslu; stagnácia alebo pokles je evidentný vo výrobe potravín a v odvetviach chemického priemyslu (pozri graf 4).

Graf 4
Vývoj pridanej hodnoty v odvetviach spracovateľského priemyslu
(1995 = 100, na báze stálych cien)

² Spolu textilná a odevná výroba, spracovanie kože a kožených výrobkov, spracovanie dreva a výrobkov z dreva, výroba celulózy, papiera, vydavateľstvo a tlač, výroba ostatných nekovových minerálnych výrobkov a výroba i. n.

V sektore služieb sa v roku 2005 silný rast pridanej hodnoty dosiahol v obchode a v doprave a telekomunikáciách, pokles pridanej hodnoty sa zaznamenal už druhý rok v školstve (-13,6 %) a v zdravotníctve i sociálnej starostlivosti (-16,1 %).

Produkcia v *priemysle*³ sa v roku 2005 medziročne zvýšila o 3,8 %, ⁴ z toho v spracovateľskom priemysle o 5,2 %, a vo výrobe a rozvoze elektriny, plynu a vody o 2,9 %; v ťažbe nerastných surovín poklesla o 3,7 %. Vysoký rast sa dosiahol vo výrobe i. n. (17,5 %), v spracovaní dreva (13,4 %), vo výrobe strojov i. n. (13,2 %) a vo výrobe elektrických a optických zariadení (12,1 %); produkcia poklesla v textilnej a odevnej výrobe, vo výrobe koksu a ropných produktov a vo výrobe dopravných prostriedkov.

Z dlhodobejšieho hľadiska sa vývoj produkcie v spracovateľskom priemysle výrazne diferencuje. Za uplynulých päť rokov sa produkcia spracovateľského priemyslu zvyšovala priemerne ročne o 7,1 % – v jednotlivých odvetviach v intervale od 17,3 % po -0,9 %. Dynamicky rástla najmä výroba elektrických zariadení (17,3 % priemerne ročne), výroba i. n. (14,8 %), výroba strojov i. n. (11,2 %), výroba výrobkov z gummy a plastov (10,8 %) a výroba dopravných prostriedkov (9,5 %). Stagnovala výroba chemických výrobkov a výroba potravín, poklesla textilná a odevná výroba.

Rok 2005 možno pokladať za prvý rok, v ktorom sa úspešný rast v priemysle výraznejšie ako v predchádzajúcich rokoch prejavil aj na raste zamestnanosti, ⁵ ktorá sa celkove zvýšila o 3,1 % (o 17 tis. zamestnancov), z toho v spracovateľskom priemysle o 4,1 % (o 21 tis. zamestnancov). Najväčší absolútny prírastok počtu zamestnancov v spracovateľskom priemysle sa zaznamenal vo výrobe kovových konštrukcií (11,2 tis.), vo výrobe elektrických zariadení (7,1 tis.) a v spracovaní dreva (6,3 tis.). Rast produktivity práce

³ Podľa indexu priemyselnej produkcie.

⁴ V priebehu roka sa tempo rastu postupne zrýchlilo – z 0,7 % v 1. štvrťroku na 6,5 % vo 4. štvrťroku.

⁵ Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa mesačného výkazníctva.

podporil v roku 2005 rast produkcie v priemysle iba v menšej miere – dosiahol 0,7 % (v spracovateľskom priemysle 1,1 %).

Reálny rast tržieb za vlastné výkony a tovar v priemyselných podnikoch sa medziročne spomalil, a to zo 6,9 % na 5,3 %, v spracovateľskom priemysle z 8,4 % na 6,1 %. Najväčší rast tržieb sa už druhý rok za sebou dosiahol vo výrobe elektrických zariadení (35,5 %), vo výrobe kovových konštrukcií (20,7 %) a v spracovaní dreva (21,3 %). Vo výrobe dopravných prostriedkov sa tržby reálne znížili o 9 %.

Rast vývozu *spracovateľského priemyslu* sa v roku 2005 o niečo zrýchlil (z 10,1 % v roku 2004 na 11,4 % v roku 2005) a rast jeho dovozu sa mierne spomalil (z 13,0 % na 12,5 %); celkový prebytok zahraničnoobchodnej výmeny s tovarmi spracovateľského priemyslu dosiahol 54 mld Sk oproti 56 mld Sk v roku 2004 a 69 mld Sk v roku 2005.⁶

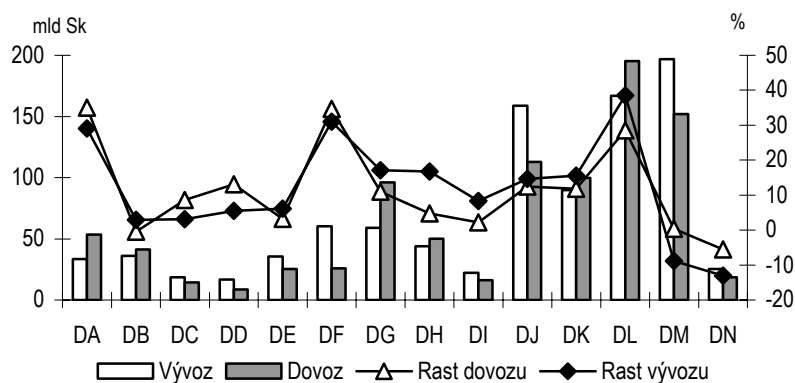
Silný rast vývozu sa dosiahol vo výrobe elektrických zariadení (38 %), vo výrobe koksu a ropných produktov (31 %) a vo výrobe potravín (29 %); vývoz vo výrobe dopravných prostriedkov sa znížil o 9 % a vo výrobe i. n. o 13 % (graf 5).

Najvyšší podiel na celkovom vývoze spracovateľského priemyslu si v roku 2005 naďalej zachovala výroba dopravných prostriedkov s 20,5 %, na druhom mieste sa umiestnila prvýkrát výroba elektrických a optických zariadení so 17,3 %, po nej nasleduje tradične silné vývozné odvetvie – výroba kovov a kovových výrobkov s podielom 16,5 %.

V posledných troch rokoch po sebe sa výraznejšie zvýšil vývoz tovarov, ktoré sa zaraďujú medzi vysoké technológie (roku 2003 o 10 mld Sk, roku 2004 o takmer 22 mld Sk a roku 2005 o 43 mld Sk). V roku 2005 jeho prírastok tvoril takmer polovicu prírastku vývozu v spracovateľskom priemysle. Celkový prehľad o prírastkoch vývozu podľa technologickej náročnosti pozri v tabuľke 4.

⁶ Celkový deficit obchodnej bilancie bol v roku 2005 o 26,5 mld Sk vyšší ako v roku 2004, najmä v dôsledku vyššieho deficitu v obchode s nerastnými surovinami o 22 mld Sk, a čiastočne aj poklesu vývozu dopravných prostriedkov o 19 mld Sk.

Graf 5
Vývoz a dovoz v odvetviach spracovateľského priemyslu v roku 2005¹

¹ V mld Sk (ľavá os); rast v % (pravá os)

DA	výroba potravín, nápojov a sprac. tabaku	DH	výroba výrobkov z gumy a plastov
DB	textilná a odevná výroba	DI	výroba ostatných nekov. min. výrobkov
DC	spracovanie kože a výroba kožených výrobkov	DJ	výroba kovov a kovových výrobkov
DD	sprac. dreva a výroba výrobkov z dreva	DK	výroba strojov a zariadení i. n.
DE	výr. celulózy, papiera, vydavateľstvo a tlač	DL	výroba elektrických a optických zariadení
DF	výr. koksu, rafinovaných ropných produktov	DM	výroba dopravných prostriedkov
DG	výr. chemikálií, chemických výr. a vlákien	DN	výroba i. n.

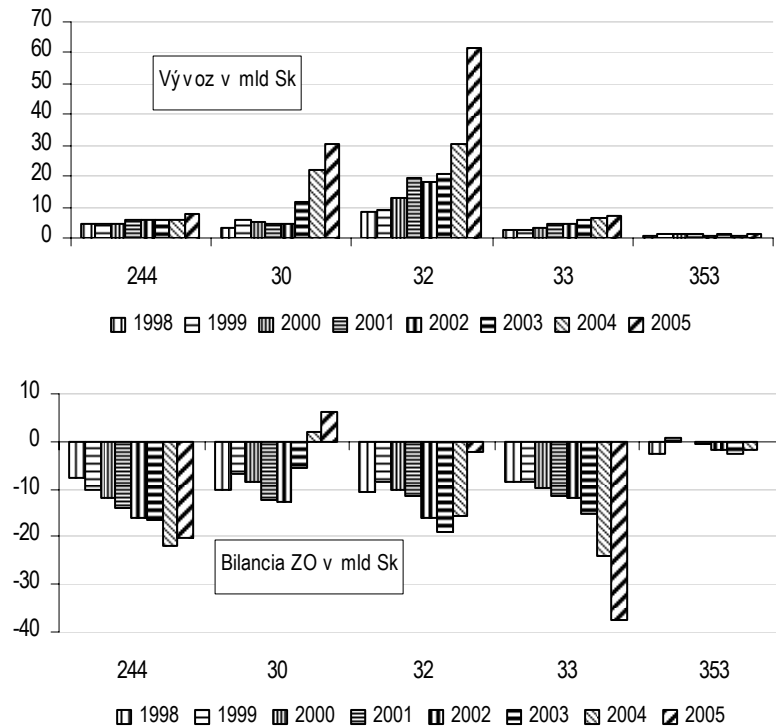
Tabuľka 4
Medziročný prírastok vývozu v mld Sk

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vysoké technológie	4,1	3,6	8,1	-1,2	10,1	21,7	43,0
Stredne vysoké technológie	23,9	58,3	14,6	22,4	108,4	17,1	-0,2
Stredne nízke technológie	4,8	41,6	17,0	6,6	20,2	43,7	41,0
Nízke technológie	10,5	20,3	20,7	11,1	10,7	2,1	10,0
Spolu	43,3	123,9	60,4	39,0	149,4	84,6	93,8

Podiel vývozu z odvetví založených na vysokých technológiách na vývoze spracovateľského priemyslu sa v roku 2005 zvýšil o 3,8 p. b. (zo 7,6 % v roku 2004 na 11,4 % v roku 2005). Pravda, nie všetky výroby zaradené do tejto skupiny sa vyvíjajú rovnako úspešne. Graf 6 zreteľne ukazuje, že rýchly rast vývozu, aj zlepšenie zahraničnoobchodnej bilancie znamenávame len v odvetviach

30 – kancelárske stroje a počítače a 32 – rádiové, televízne a komunikačné zariadenia a prístroje.

Graf 6
Vývoj zahraničného obchodu v segmente vysokých technológií

Vysvetlivky:

244 – farmaceutické prípravky, 30 – kancelárske stroje a počítače, 32 – rádiové, televízne a komunikačné zariadenia a prístroje, 33 – zdravotnícke, presné a optické prístroje, 353 – lietadlá a kozmické lode.

Vývoz tovarov zaradených medzi vysoké technológie zostáva, pochopiteľne, stále slabým miestom nášho zahraničného obchodu. Problematický je predovšetkým deficit obchodnej bilancie s vysokými technológiami, ktorý sa

síce v roku 2005 oproti predchádzajúcemu obdobiu znížil, ale stále zostáva mimoriadne vysoký (54 mld Sk).

Ako ukazuje graf 6, mimoriadne vysoký je deficit v obchode s farmaceutickými prípravkami (20 mld Sk) a v obchode so zdravotníckymi, presnými a optickými prístrojmi a zariadeniami (v rámci tejto skupiny sa v roku 2005 zvýšil dovoz optických a fotografických prístrojov a zariadení o 14 mld Sk).

Obchodná bilancia s tovarmi zaradenými medzi stredne vysoké technológie vykazovala v rokoch 2003 – 2004 značný prebytok (58, resp. 50 mld Sk), ktorý sa však v roku 2005 v dôsledku poklesu vývozu dopravných prostriedkov znížil až na 21 mld Sk. Pozitívny vývoj v rámci tejto skupiny možno zaznamenať v odvetví 31 – elektrické stroje a zariadenia, ako aj v odvetví 29 – stroje.

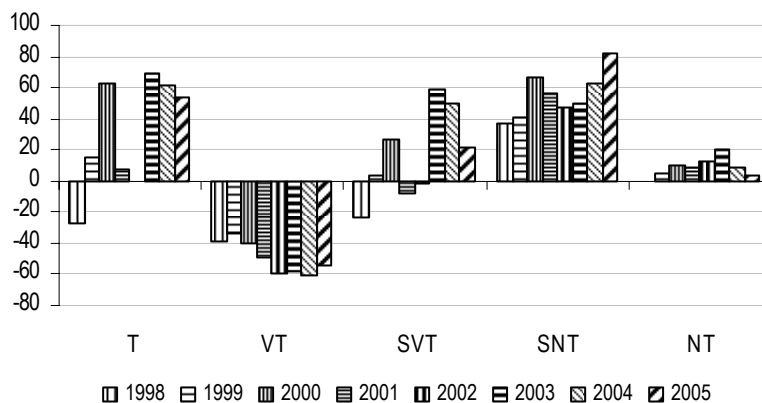
Prebytok obchodnej bilancie sa v posledných troch rokoch sústavne zvyšuje v skupine stredne nízkych technológií, a to najmä vďaka rastu vývozu ropných produktov a kovov a kovových výrobkov. Prebytok v skupine nízkych technológií sa v posledných dvoch rokoch, naopak, znížil, čo je spojené najmä s rastom dovozu potravín (najmä mäsa) a tabakových výrobkov.

Celkový pohľad na vývoj obchodnej bilancie spracovateľského priemyslu poskytuje graf 7.

Rast v *stavebníctve* pokračoval v roku 2005, a to pri výraznom zrýchlení tempa vo všetkých základných indikátoroch. Produkcia reálne vzrástla o 14,7 % (o 9 p. b. viac ako v roku 2004), zamestnanosť o 6,9 % (zvýšenie o 4,2 p. b.) a produktivita práce o 7,3 % (o 4,4 p. b. viac ako v roku 2004). Medziročný rast produkcie pozitívne ovplyvnila tak nová výstavba, modernizácia a reštrukturalizácia, ako aj stavebné práce na opravách a údržbe a stavebné práce v zahraničí. Pokračoval dynamický rast tržieb stavebných podnikov za vlastné výkony a tovar o 17,3 % (čo je o 11,1 p. b. viac ako v roku 2004).

V poľnohospodárstve sa tržby za predaj vlastných výrobkov reálne zvýšili o 1,7 %, pričom tržby za rastlinné produkty vzrástli o 13,3 % a za živočíšne produkty poklesli o 3,4 %.

Graf 7

Vývoj obchodnej bilancie v segmentoch spracovateľského priemyslu podľa technologickej náročnosti (v mld Sk)

Vysvetlivky:

T – spracovateľský priemysel spolu, VT – vysoké technológie, SVT – stredne vysoké technológie, SNT – stredne nízke technológie, NT – nízke technológie.

Finančné výsledky korporácií sa v roku 2005 vyvíjali relatívne priaznivo. Celkový hospodársky výsledok sa oproti roku 2004 zvýšil takmer o 70 mld Sk. Jeho rast výrazne ovplyvnil sektor finančných korporácií, ktorý po troch rokoch straty dosiahol zisk vo výške 28,7 mld Sk. V sektore nefinančných korporácií sa zisk zvýšil v porovnaní s rokom 2004 o 28,5 mld Sk (pozri tab. 5).

V sektore nefinančných korporácií dosiahli kladný hospodársky výsledok takmer všetky odvetvia (s výnimkou poľnohospodárstva a školstva); jeho prírastky však boli vo väčšine odvetví podstatne nižšie ako v roku 2004. Týka sa to najmä priemyslu s prírastkom zisku o 8,8 mld Sk (o 22 mld Sk v roku 2004), spracovateľského priemyslu, ktorého zisk sa zvýšil o 3 mld Sk oproti 17 mld Sk v roku 2004. Prírastok zisku vo výrobe a v rozvoje elektriny, plynu a vody zostal zhruba na úrovni predchádzajúceho roka (zhruba 5 mld Sk). Najvyšší prírastok zisku spomedzi odvetví spracovateľského priemyslu sa dosiahol vo výrobe kovov a kovových výrobkov, znížil sa vo výrobe ropných

produktov (o 3 mld Sk) a vo výrobe dopravných prostriedkov (o takmer 5 mld Sk). Priaznivé výsledky sa dosiahli v stavebníctve (zvýšenie zisku o 2 mld Sk) a v sektore služieb – úhrnný zisk sa v tomto sektore zvýšil o takmer 19 mld Sk, z čoho 6,7 mld Sk pripadalo na dopravu, poštu a telekomunikácie a 6,1 mld Sk na nehnuteľnosti, prenájom, obchodné činnosti a ostatné služby.

Tabuľka 5
Vývoj finančnej pozície korporácií v rokoch 2001 – 2005

	2001	2002	2003	2004	2005
	Hospodársky výsledok v mld Sk				
Nefinančné a finančné korporácie spolu	134,8	133,7	138,0	180,0	249,5
Finančné korporácie	12,8	-5,5	-15,1	-12,3	28,7
Nefinančné korporácie	122,0	139,1	153,1	192,3	220,9
z toho:					
Poľnohospodárstvo	1,2	1,9	-1,9	1,0	-0,3
Spracovateľský priemysel	44,7	42,6	53,2	70,0	73,1
Stavebníctvo	4,9	8,9	8,4	10,2	12,3
Služby spolu	55,0	56,0	55,4	67,4	86,2
Nestratové a stratové nefinančné korporácie s 20 a viac zamestnancami	86,2	95,3	115,2	149,3	172,9
v tom: nestratové	112,3	127,4	146,6	173,0	204,1
stratové	-26,0	-32,2	-31,3	-23,7	-31,2
	Rentabilita nákladov v %				
Nefinančné korporácie	5,2	5,7	6,0	7,0	7,1
Poľnohospodárstvo	1,7	2,7	-3,1	1,6	-0,5
Spracovateľský priemysel	5,2	4,7	5,0	6,2	5,7
Stavebníctvo	4,8	8,6	7,8	8,6	8,3
Služby spolu	5,2	5,0	5,1	5,6	6,3

Z celkového počtu nefinančných korporácií s 20 a viac zamestnancami bolo v roku 2004, rovnako ako v predchádzajúcich dvoch rokoch, zhruba 30 % korporácií stratových. Objem vytvorenej straty sa však, po prechodnom znížení v roku 2004, opätovne zvýšil na úroveň roka 2003 a dosiahol 31 mld Sk. Na druhej strane však rýchlejšie rástol zisk v nestratových korporáciách, ktorý sa zvýšil o 31 mld Sk.

Z objemu zisku nefinančných korporácií najväčšiu časť – 53,6 % vytvorili veľké podniky, na stredné podniky pripadalo 15,3 % a na malé podniky 31,1 %.

3. VÝVOJ NA TRHU PRÁCE

V roku 2005 sa zvýraznili priaznivé tendencie, ktoré sú na trhu práce prítomné (hoci so striedavou výraznosťou) od roku 2002. Posilnenie priaznivých tendencií sa kvantitatívne prejavilo v poklese miery nezamestnanosti, ale hlavne v rekordne⁷ silnom náraste počtu pracujúcich a v takisto rekordne silnom náraste reálnej mzdy.

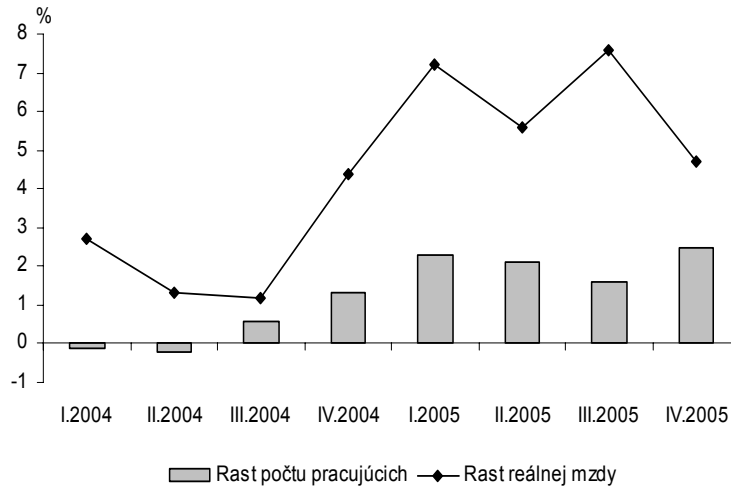
Signály pre priaznivý vývoj na trhu práce boli prítomné už od posledného štvrťroka 2004. Vtedy sa hodnoty všetkých podstatných ukazovateľov trhu práce významne posunuli želaným smerom a tým vyvážili menej priaznivé výsledky z predchádzajúcich štvrťrokov 2004. Priam skokovité zlepšenie parametrov trhu práce v závere roka 2004 dávalo tušiť lepšie vyhliadky na rok 2005. Tie sa aj v plnej miere naplnili.

Silný ekonomický rast našiel svoj odraz na trhu práce v podobe nárastu dopytu po pracovných silách. V priemere za celý rok 2005 sa zamestnanosť hospodárstva medziročne zvýšila o 2,1 % na 2 216,2 tis. osôb. Podobne ako v minulých rokoch, podstatne vyššia bola dynamika rastu počtu podnikateľov (bez zamestnancov), ich počet sa zvýšil až o 11,5 %. Počet zamestnancov narástol len o 1,3 %. V týchto číslach sa pravdepodobne premieta aj fenomén núteného prechodu zo statusu zamestnanca na podnikateľa, mieru tohto javu však nie je možné kvantifikovať. Najvyššie tempá rastu počtu pracujúcich sa týkali trhových služieb, predovšetkým hotelov a reštaurácií a nehnuteľností, prenájmu a obchodných činností.

⁷ Pojomom „rekordne“ tu nemáme na mysli najpriaznivejšiu hodnotu za celú históriu, ale najpriaznivejšiu hodnotu za posledných niekoľko rokov, konkrétne rast reálnej mzdy bol najvyšší za posledných 8 rokov (po roku 1997), rast počtu pracujúcich bol najvyšší za posledných 11 rokov (po roku 1994, t. j. od implementácie metodiky výberového zisťovania pracovných síl).

Relatívne silný (aspoň na pomery trhu práce v SR) rast zamestnanosti sa prejavil v poklese miery nezamestnanosti. Miera nezamestnanosti zisťovaná podľa výberového zisťovania pracovných síl medziročne klesla v poslednom štvrťroku 2005 na 15,3 %, čo je síce vysoká, ale predsa najnižšia hodnota od 1. štvrťroka 1999. Celoročný priemer miery nezamestnanosti klesol z 18,1 % v roku 2004 na 16,2 % v roku 2005. Stále však silnelo „tvrdé jadro“ nezamestnaných – počet osôb v kategórii nezamestnaných dlhšie ako dva roky opäť narástol, konkrétne o 2 % na takmer 219 tisíc osôb (teda na 53,7 % z celkového počtu nezamestnaných). Takže pri poklese počtu nezamestnaných vo všetkých ostatných kategóriách (podľa dĺžky trvania nezamestnanosti) naďalej narastal najproblémovjší segment, ktorý potrebuje pomoc prostredníctvom špeciálnych nástrojov politiky trhu práce.

Graf 8
Medziročná zmena počtu pracujúcich a reálnej mzdy

Pokles miery nezamestnanosti sa dotkol aj regiónov s tradične najvýraznejšou nerovnováhou na trhu práce (Banskobystrický a Košický kraj). Aj napriek tomu však miera nezamestnanosti v najproblémovjšom kraji

(Košický kraj, 24,7 %) bola takmer päťnásobne vyššia ako v regióne hlavného mesta (v Bratislavskom kraji 5,2 %).

Miera nezamestnanosti vyjadrená podľa počtu evidovaných nezamestnaných dosahovala o viac ako 4 percentuálne body nižšiu úroveň ako spomínané hodnoty namerané výberovým zisťovaním pracovných síl (v celoročnom priemere dosiahla 11,7 %).

Táto diferenciacia vyplýva nielen z inej metodiky zisťovania nezamestnanosti, ale aj z iného predmetu zobrazenia: výberové zisťovanie zobrazuje, koľko osôb je bez práce (bez ohľadu na to, či sú registrovaní), miera evidovanej nezamestnanosti zobrazuje podiel osôb evidovaných v registroch úradov práce.

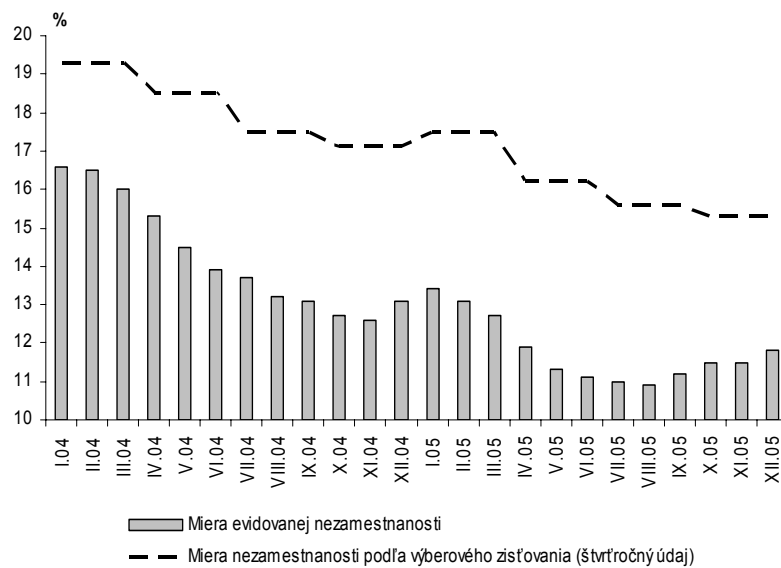
Sprísňovanie pravidiel na zotrvávanie v registroch úradov práce v období od roku 2003 spôsobilo vypadnutie istého segmentu uchádzačov o prácu z registrov, hoci zrejme nie všetci sú pracujúci.

Medzi výsledkami fungovania trhu práce v roku 2005 rozhodne zaujme silný rast nominálnej aj reálnej mzdy. Priemerná mzda za rok 2005 dosiahla 17 274 Sk, o 9,2 % viac ako v roku 2004. Reálna mzda vzrástla o 6,3 %. Hlavne v prvom polroku, po zverejnení dát o raste miezd za prvý štvrtrok 2005, Banková rada NBS reagovala so znepokojením na silný rast miezd. Je skutočnosťou, že tempo rastu miezd bolo rýchlejšie ako rast produktivity práce. Nepredpokladáme však, že by to automaticky malo znamenať problém pre konkurencieschopnosť:

1. V období pred rokom 2005 bola dlhodobo opačná konštelácia: rast miezd zaostával za rastom produktivity práce. V priebehu 16 rokov transformácie ekonomiky sa výrazne roztvorili nožnice medzi silno rastúcou produktivitou a premenlivo sa vyvíjajúcou reálnou mzdou. Nemalo by preto prekva-piť, keď aj v budúcnosti dôjde k opačnému javu a rast miezd prevýši rast produktivity. Nemusí ísť automaticky o hrozbu pre makroekonomickú stabilitu.

2. Je málo pravdepodobné, že by taký výrazný predstih rastu miezd pred rastom produktivity, aký sa zaznamenal v roku 2005, pretrvával dlhodobo. Tempo rastu nominálnych miezd sa postupne spomalí pri naďalej vysokom tempe rastu produktivity. Aktéri mzdového vyjednávania zrejme zareagujú na podstatne zníženú mieru inflácie.
3. Ani vysoké tempo rastu miezd neohrozilo schopnosť podnikov tvoriť zisk. Dokonca tempo rastu zisku v nefinančných organizáciách vzrástlo takmer dvojnásobným tempom, ako vzrástli nominálne mzdy. To znamená, že rýchly rast miezd v roku 2005 nemal významnejší negatívny vplyv na finančné výsledky podnikov.

Graf 9
Miera nezamestnanosti podľa oboch metód jej zisťovania

Nerovnomernosť rastu miezd viedla k ďalšiemu prehĺbeniu regionálnych disparít: Priemerná mzda rástla najvyšším percentom tam, kde bola jej

úroveň najvyššia (rast o 10,4 % v Bratislavskom kraji, kde dosahovala 23 212 Sk), a najpomalšie rástla tam, kde bola jej úroveň už aj tak najnižšia (rast len o 5,2 % v Prešovskom kraji, kde dosahovala 13 185 Sk). Opakovaný výskyt podobných proporcií v raste miezd viedol k tomu, že v roku 2005 dosahovala priemerná mzda v Prešovskom kraji len 57 % priemernej mzdy v Bratislavskom kraji.

V politike trhu práce a v sociálnej politike nastali zmeny, ktoré korigujú predchádzajúcu politiku zameranú na sprísnenie pravidiel sociálnej pomoci a aktivizáciu nezamestnaných. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR pripravilo súbor opatrení zameraných na podporu zamestnávania nezamestnaných osôb, s osobitným zreteľom na znevýhodnené skupiny. Podstatná časť opatrení sa však prejaví na trhu práce až v roku 2006. Na rozdiel od tendencie v predchádzajúcich rokoch nové opatrenia nemajú len charakter sprísnenia podmienok pre nezamestnaných. V niektorých oblastiach bude politika štátu voči nezamestnaným ústretovejšia. Opatrenia sú zamerané na zefektívnenie rekvifikácií, na rozšírenie foriem pomoci osobám znevýhodneným na trhu práce, zvýšenie priestorovej mobility v prihraničných regiónoch (preplácanie cestovných nákladov pri dochádzke za prácou v susednej krajine).

Výhľad na rok 2006

V roku 2006 bude na úroveň zamestnanosti vplývať ďalší silný ekonomický rast, a zvlášť spustenie výroby v nových podnikoch v automobilovom priemysle (hoci ešte nie na plnú kapacitu). V menšej miere k rastu zamestnanosti prispeje aj posilnenie programov zameraných na zamestnávanie osôb znevýhodnených na trhu práce. Porovnávací bázou z roku 2005 je však vysoká, preto sa pravdepodobne nezopakujú 2,1 %-ný rast z roku 2005. Ale medziročný rast zamestnanosti v intervale 1,4 – 1,8 % je vysoko pravdepodobný. Sprievodným javom bude pokles miery nezamestnanosti podľa VZPS na 14,6 – 15,0 %.

Takisto je veľmi málo pravdepodobné, že by sa zopakoval 6,3 %-ný rast reálnej mzdy. Silný rast reálnej mzdy v roku 2005 bol spôsobený tým, že miera inflácie výrazne poklesla pri dočasne zachovanom tempe rastu miezd v „obvyklom koridore“. V roku 2006 je sotva možné čakať ďalší pokles miery inflácie (výsledky za prvé tri mesiace roka hovoria skôr o možnom miernom náraste miery inflácie), pritom do mzdového vyjednávania sa zrejme pre-mietne spomalenie rastu cenovej hladiny oproti hodnotám obvyklým do roku 2004. Ale prítomné budú aj faktory pôsobiace proti výraznejšiemu spomale-niu rastu nominálnej mzdy: pôjde o narastajúcu vzácnosť pracovnej sily v niektorých profesiách a odvetviach, vytrvalo klesajúcu mieru nezamestna-nosti a naďalej značný rast produktivity práce. Rast nominálnych miezd sa teda s vysokou mierou pravdepodobnosti bude pohybovať v intervale 8,0 – 8,6 %, čo znamená tempo rastu reálnej mzdy na úrovni okolo 4,5 – 5,0 %.

4. VÝVOJ CENOVEJ HLADINY A MENOVÁ POLITIKA

Slovenská ekonomika v roku 2005 výrazne pokročila v procese dezin-flácie, keď priemerná ročná miera inflácie (meraná indexom spotrebiteľských cien) dosiahla najnižšiu hodnotu od začiatku ekonomickej transformácie. Dosiagnutá miera inflácie 2,7 % znamenala bezproblémové splnenie stano-vených parametrov inflačného cieľovania NBS, a zároveň znamenala pokles miery inflácie na tretinu jej úrovne z predchádzajúceho roka (grafy 10, 11).

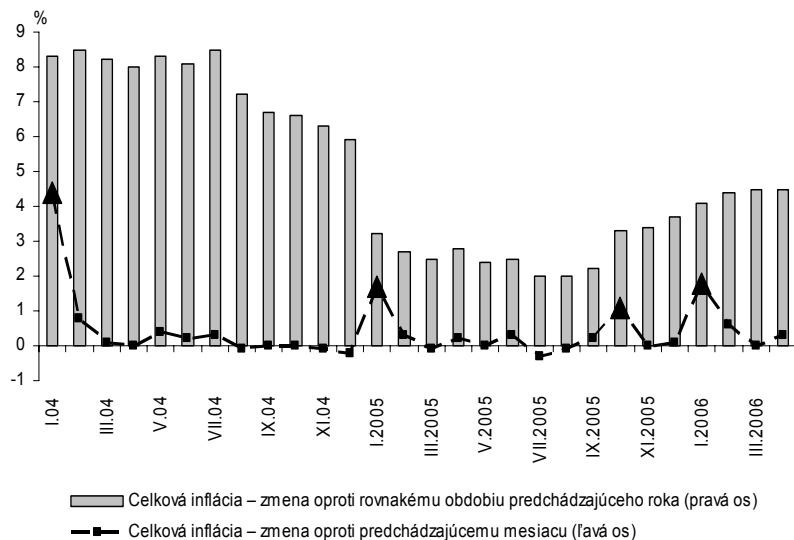
Výška miery inflácie bola v predchádzajúcich rokoch hlavne funkciou rozsahu úprav regulovaných cien a úprav sadzieb nepriamych daní. Práve výrazne nižší rozsah takýchto administratívnych zásahov bol dôvodom po-klesu miery inflácie v roku 2005. Ani vopred nečakané zvýšenie cien plynu a tepla v októbri,⁸ ani vysoké ceny palív neskomplikovali dosahovanie cieľov

⁸ Po niekoľkých razantných zvýšeníach cien plynu v období 1999 až 2004 regulačný úrad aj samotný Slovenský plynárenský priemysel (SPP) deklarovali ukončenie krízových dotácií a dosiahnutie takej ceny, ktorá už pokrývala oprávnené náklady, aj tzv. primeraný zisk. Preto sa vopred neočakávalo výraznejšie zvyšovanie cien plynu, ani iných druhov energií.

Slovenský plynárenský priemysel však s odvolaním sa na vysoké ceny uhľovodíkových palív na svetových trhoch presadil v regulačnom úrade razantné, vyše 20 %-né zvýšenie ceny. V závere roka

NBS v oblasti inflácie a miera inflácie skončila dokonca na spodnej hranici očakávaní. Doplnkovým dôvodom udržania nízkej miery inflácie bol ďalší rozmach konkurencie na maloobchodnom aj veľkoobchodnom trhu.

Graf 10
Miera rastu spotrebiteľských cien

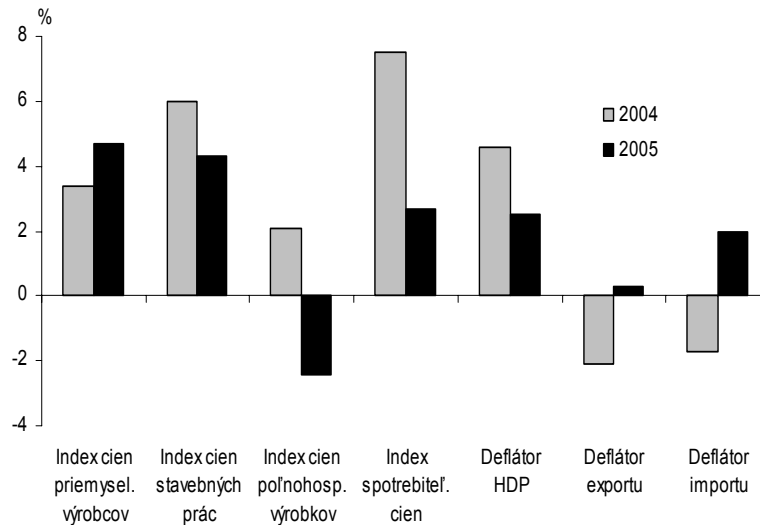

Poznámka: Zvýraznené (trojuholníkom) sú body, v ktorých nastali úpravy regulovaných cien či sadzieb nepriamych daní.

V prípade indexov cien výrobcov bol vývoj heterogénny (graf 11). K deflácií (teda zníženiu cenovej hladiny) došlo v prípade cien poľnohospodárskych výrobkov. Index cien priemyselných výrobcov aj index cien stavebných prác vzrástol výraznejšie ako index spotrebiteľských cien.

2005 sa pravdepodobne nepreniesli zvýšené náklady na energie okamžite do cien, časť inflačného impulzu sa prejavila až v prvých mesiacoch 2006, spolu s ďalším zvýšením regulovaných cien.

Graf 11
Medziročné zmeny cenových indexov a deflátorov

Za povšimnutie stojí aj skutočnosť, že na rozdiel od roku 2004 už rástli aj ceny exportu a importu. Ale pritom v rokoch 2004 aj 2005 bol pomer medzi rastom cien dovozu a rastom cien vývozu nepriaznivý. Ceny dovozu vykázali v roku 2004 nižší pokles a v roku 2005 vyšší rast ako ceny vývozu. To znamená nepriaznivý vývoj výmenných relácií (*terms of trade*), čo je prejavom neoptimálnej štruktúry zahraničného obchodu.

Menová politika Národnej banky Slovenska bola poznačená skutočnosťou, že miera inflácie smerovala v priebehu celého roka k spodnej hranici očakávaní. Aj preto (ale najmä kvôli zhodnocovaniu kurzu meny) NBS mohla pristúpiť k ďalšiemu zníženiu základnej úrokovej sadzby: tá bola znížená zo 4 % na 3 %.⁹ Klesajúcu tendenciu vykazovala aj priemerná úroková miera z čerpaných úverov poskytovaných komerčnými bankami (zo 7,64 % v januári 2005 na 5,99 % v decembri). Ďalším prejavom relatívne uvoľnenej

⁹ Výška základnej úrokovej sadzby tak klesla na jednu štvrtinu svojej prvej úrovne, stanovenej pri vzniku NBS v roku 1993. Vtedy sa ešte používal pojem *diskontná sadzba* (do r. 2002).

menovej politiky je posilnenie tempa rastu objemu úverov poskytnutých komerčnými bankami. Ako ukazuje graf 13, v roku 2005 pretrval veľmi silný rast úverov domácnostiam (rast ich objemu o 41 % bol porovnateľný s rastom ich objemu o 37 % v roku 2004). Dôležitejšie však je, že sa zlepšil vývoj úverov podnikom (pokles ich objemu v roku 2004 bol vystriedaný rastom o 15 %).

Nárast úverov pre domácnosti priťahuje značnú pozornosť, často sa diskutuje o zadlžovaní domácností či hrozbe platobnej neschopnosti domácností a pod. Je pravda, že dynamika rastu úverov poskytovaných domácnostiam je značná, štruktúrne charakteristiky týchto úverov však dávajú možnosť korigovať negatívne scenáre:

1. Podstatná časť týchto úverov je určená na financovanie nehnuteľností. V roku 2005 približne 67,6 % úverov pre obyvateľstvo bolo poskytnutých práve na financovanie nehnuteľností. Nie sú teda korektné argumenty o tom, že domácnosti by bežnú spotrebu pokrývali úvermi. Skôr ide o zmenu nákupného správania: obyvateľstvo uprednostňuje skoršie užívanie tovaru a úspory sa tvoria ex post (vo forme splátok úverov).
2. Zatiaľ len okolo 5,5 % týchto úverov je alebo klasifikovaných, alebo štandardných s výhradou. Je pravda, že to znamená mierny vzostup podielu „problémových“ úverov (konkrétne o jeden percentný bod v porovnaní s rokmi 2003, 2002), neznamená to však žiadny dramatický obrat (navyše, v porovnaní s rokom 2004 ide o mierne zlepšenie).

Politika NBS bola zo začiatku roka 2005 (podobne ako v predchádzajúcom roku) zameraná na elimináciu príliš rýchleho posilňovania domácej meny. Ale v situácii, keď slovenská koruna napriek priaznivým domácim ekonomickým výsledkom zareagovala na nestabilitu na širších regionálnych trhoch svojím oslabením, NBS sa postavila na obranu pozícií koruny, a dokonca priamo intervenovala v prospech nej. Príspevkom k vyššej odolnosti koruny voči vplyvom výkyvov na širších regionálnych trhoch mal byť aj nečakane skorý vstup do mechanizmu výmenných kurzov ERM II už v novembri 2005. Motívom tohto prekvapujúceho kroku bola najmä snaha

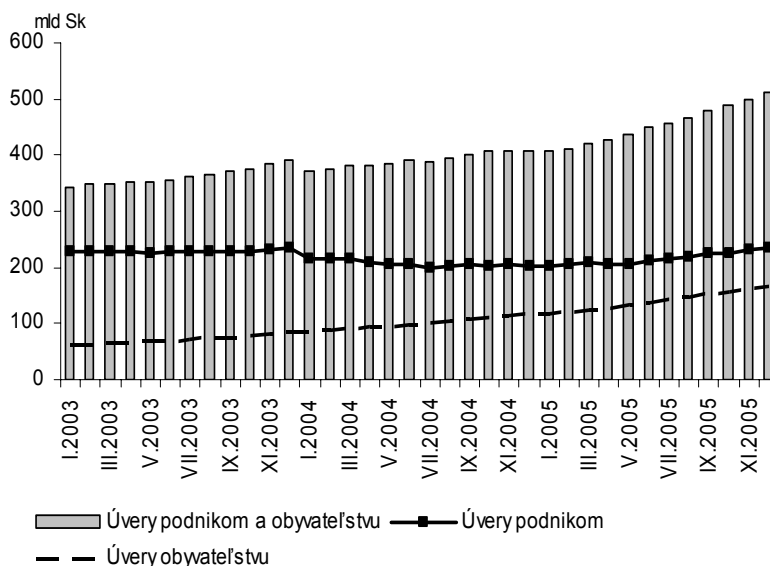
zabrániť špekulatívnym pohybom kurzu pred pôvodne oznámeným termínom, ktorým mal byť jún 2006. Slovensko svojím členstvom v systéme ERM II začalo plniť ďalšiu podmienku na zavedenie eura, viažucu sa na stabilitu meny.

Fiškálna konsolidácia a dôsledné dodržiavanie konvergenčného programu umožnili ukončiť rokovania o vstupe do ERM II v kratšom ako zamýšľanom čase. Slovensko vkročilo do systému s centrálnou paritou (oficiálnym kurzom) 38,455 SKK/EUR. Pohyb koruny v systéme je obmedzený, od centrálnej parity sa môže zhodnotiť alebo aj znehodnotiť najviac o 15 %.

Podstata fungovania v ERM II je totiž práve v preukázaní relatívnej stability výmenného kurzu. Motivácia „izolovať sa“ od výkyvov na finančných trhoch stredoeurópskeho regiónu je zdôvodniteľná obavami z menej zodpovednej fiškálnej politiky niektorých krajín v regióne, ako aj skúsenosťou, že nestabilita hoci aj jednej z týchto krajín sa premieta do finančných trhov celého regiónu.

Graf 12

Vývoj stavu korunových úverov podnikom a obyvateľstvu

Členstvo v systéme ERM II je vážnou výzvou pre rozpočtovú politiku vlády a menovú politiku centrálnej banky a je argumentom proti porušovaniu fiškálnej disciplíny. Kladie aj nové nároky na koordináciu politiky Národnej banky Slovenska s vládou.

Výhľad cenového vývoja na rok 2006

V prvých dvoch mesiacoch 2006 dosiahla miera inflácie vyššie hodnoty, ako by boli optimálne na plnenie inflačných cieľov NBS. Medziročný rast spotrebiteľských cien o 4,4 % (priemer za január až apríl) je dôsledkom jednak úprav regulovaných cien a spotrebných daní, ale aj pravdepodobného prenesenia časti inflačného impulzu z októbra 2005 (zvýšenie regulovaných cien sa čiastočne premieťa do ostatných cien v nových cenových kalkuláciách od začiatku roka 2006). Národná banka Slovenska na tieto skutočnosti zareagovala zvýšením základnej úrokovej sadzby. V roku 2006 možno teda rátať s reštriktívnejšou menovou politikou v porovnaní s rokmi 2004 a 2005.

Proti razantnejšiemu poklesu miery inflácie budú pôsobiť aj vysoké ceny palív. K poklesu medziročnej miery inflácie dôjde v závere roka, keď sa zvýši minuloročná porovnávacía báza (konkrétne od októbra). To však zrejme nepostačí na to, aby NBS mohla pokračovať v ďalšej dezinflácii a je vysoko pravdepodobné, že miera rastu spotrebiteľských cien v roku 2006 presiahne mieru inflácie z predchádzajúceho roka, konkrétne dosiahne hodnotu okolo 3,5 – 4,0 %.

5. VEREJNÉ FINANCIÉ

Prebiehajúca reforma verejných financií prispela veľkou mierou k vytvoreniu stabilného a predvídateľného rámca smerujúceho k efektívnejšiemu nakladaniu s verejnými zdrojmi. Rámec hospodárenia verejných financií zakotvený v Konvergenčnom programe SR (cieľom je dosiahnuť vyrovnané

alebo mierne deficitné hospodárenie verejných financií do roku 2010) a strednodobom výhľade vývoja verejných financií sa do veľkej miery darí naplňať. V posledných rokoch môžeme byť svedkami dokonca lepších výsledkov hospodárenia oproti plánovaným hodnotám. Z hľadiska lepšieho odhadu budúcich výdavkov štátneho rozpočtu, možno kladne hodnotiť prijatie pravidiel na poskytovanie investičných stimulov. Takto vytvorený právny rámec poskytuje pre investorov na jednej strane a pre vládu na strane druhej jasné a čitateľné podmienky. Odstráni sa tak v minulosti realizovaná podpora na základe individuálnych rokovaní, ktoré z hľadiska hospodárenia verejných financií predstavovali isté riziká.¹⁰

Cieľom vlády na rok 2005 bol deficit verejných financií na úrovni 3,4 % HDP bez započítania nákladov na penzijnú reformu. Výsledok hospodárenia vo verejných financiách bol oproti plánu lepší o 0,5 p. b. Skutočný deficit verejných financií dosiahol hodnotu 2,9 % HDP (42,4 mld Sk), čím slovenská ekonomika splnila maastrihtské rozpočtové kritérium. Výšku deficitu verejných financií ovplyvnili niektoré jednorazové transakcie. Na strane výdavkov došlo prehĺbeniu deficitu verejných financií o 13,6 mld Sk v dôsledku odpustenia pohľadávok SR voči rozvojovým krajinám. Na strane príjmov došlo k zvýšeniu o 4,7 mld Sk v dôsledku zvýšeného záujmu obchodníkov o predzásobenie sa predovšetkým tabakovými výrobkami a pokuta Slovaftu zvýšila príjmy o 1,3 mld Sk. Pokuta sa stala príjmom štátneho rozpočtu už v minulom roku, napriek neukončenému správne konaniu voči tejto spoločnosti. Do akej miery sa táto finančná čiastka stane trvalým príjmom rozpočtu, rozhodne odvolacie konanie Najvyššieho súdu. Bez vplyvu týchto jednorazových transakcií by deficit verejných financií dosiahol hodnotu o 2,4 % HDP, teda o 1 p. b. nižšiu, ako bolo plánované na rok 2005.

¹⁰ Individuálne rokovania sú však súčasťou aj nových pravidiel pre poskytovanie investičných stimulov. V zmysle týchto pravidiel sú prípustné individuálne rokovania s investorom, ktorý preinvestuje viac ako 10 mld Sk.

T a b u l k a 6

Výsledky hospodárenia jednotlivých zložiek verejných financií

Zložky verejných financií	Rozpočet	Skutočný stav	Rozdiel
Ústredné rozpočtové organizácie	-57 336	-47 109	10 227
Štátne fondy a ostatné inštitúcie	2 897	9 648	6 751
Príspevkové organizácie štátu	-168	248	416
Verejné vysoké školy	0	-462	-462
Vyššie územné celky, obce a ich príspevkové organizácie	327	-2 910	-3 237
Sociálna poisťovňa ¹	5 789	-9 511	-15 300
DSS – dôchodkové fondy	0	9 259	9 259
Zdravotné poisťovne	685	-1 628	-2 313
Verejná správa spolu	-47 806	-42 465	5 341
Deficit verejných financií v % HDP	-3,4	-2,95	0,45

¹ súčasťou deficitu je aj vplyv druhého piliera dôchodkového systému

Prameň: MF SR.

Daňové príjmy boli v porovnaní s plánom na rok 2005 vyššie o 15,3 mld Sk. Z tejto sumy získali 6,8 mld Sk vyššie územné celky (VÚC), mestá a obce na financovanie svojich funkcií. Zvyšných 8,5 mld Sk sa použilo na zníženie deficitu verejných financií. Ďalšie významné úspory na strane výdavkov v objeme 7,8 mld Sk predstavovali nižšie náklady na obsluhu štátneho dlhu. Pozitívny vplyv týchto dvoch faktorov znížil deficit o 16,3 mld Sk. Hospodárenie verejných financií sa pozitívne prejavilo aj v úrovni dlhu verejnej správy, ktorý ku koncu roka 2005 dosiahol hodnotu v absolútnom vyjadrení 507,4 mld Sk, čo predstavuje 35,3 % HDP.

Naďalej dochádza k postupnému zlepšovaniu ratingového hodnotenia Slovenskej republiky a klesá riziková marža, čo sa do istej miery prejavuje v poklese úrokovej miery na dlhovú službu. Na konsolidáciu dlhu priaznivo vplýva aj rozhodnutie o použití príjmov z privatizácie predovšetkým na zníženie verejného dlhu. Na stabilizácii dlhu sa výrazne podieľa aj pokles poskytnutých štátnych záruk, čo súvisí politikou MF SR orientovanou na neposkytovanie ďalších rizikových štátnych záruk, z dôvodu udržateľnosti, ale aj transparentnosti verejných financií.

5.1. Štátny rozpočet

Hospodárenie štátneho rozpočtu sa v roku 2005 vyvíjalo priaznivo. Príjmy dosiahli úroveň 258,7 mld Sk, teda o 1,5 mld Sk viac ako bolo rozpočtované v zákone o štátnom rozpočte. Výdavky dosiahli hodnotu 292,6 mld Sk, čo je o 26,2 mld Sk menej, ako bolo rozpočtované. Štátny rozpočet sa skončil s deficitom 33,9 mld Sk, čo je o 27,6 mld Sk menej, ako bolo navrhnuté v schválenom zákone o štátnom rozpočte.

Tabuľka 7

Vývoj príjmov a výdavkov štátneho rozpočtu 2001 – 2005

	Skutočný stav (v mld Sk)					Rozdiel oproti plánu 2005 (mld Sk)
	2001	2002	2003	2004	2005	
Celkové príjmy	205,4	220,4	233	242,4	258,6	1,4
z toho:						
A. Daňové príjmy	165,1	188,8	200	209,4	222,5	20,6
z toho:						
Dane z príjmov, zo zisku a z kapitálového majetku	57,5	69,3	70,1	60,5	48,7	10,2
Dane z tovaru a služieb	102	115,6	123,2	144,2	172,3	9,6
Dane z medzinárodného obchodu	3,9	4,0	4,0	1,8	0,5	-0,2
B. Nedaňové príjmy	24,8	20,8	17	21,1	21,1	5,5
C. Granty, transfery a ostatné príjmy	13,7	10,7	12,4	9,8	14,9	-24,7
Z toho:						
Prostriedky rozpočtu EÚ	.	.	.	4,5	13,9	-12,6
Celkové výdavky	249,7	272	289	312,7	292,5	-26,2
z toho:						
A. Bežné výdavky	213,3	237,1	250	.	261,1	-15,8
B. Kapitálové výdavky	27,5	32,4	31,1	.	31,4	-10,3
C. Účasť na majetku a úvery	8,9	2,4	7,8	.	.	.
Prebytok (+), Schodok (-)	-44,4	-51,6	-55,9	-70,2	-33,8	-27,7
Podiel na HDP (v %)	4,59	5,0	4,7	5,3	2,3	.

Prameň: ŠÚ SR; vlastné výpočty.

Príjmová stránka rozpočtu sa v oblasti celkových príjmov vyvíjala v súlade so schváleným zákonom o štátnom rozpočte. Vývoj príjmov štátneho rozpočtu môžeme z hľadiska ich plnenia hodnotiť ako pozitívny. Príjmy rozpočtu boli oproti plánu vyššie o 0,6 % (16,2 mld Sk). V štruktúre jednotlivých položiek príjmovej stránky štátneho rozpočtu došlo k vyššiemu plneniu najmä v oblasti daňových príjmov. Výber daní z príjmov, zo zisku a z kapitálového majetku bol vyšší o 26,5 % (10,1 mld Sk); z toho výber dane z príjmu fyzických osôb bol oproti plánovanej hodnote vyšší o 35,8 % (735 mil. Sk). Na dani z príjmov fyzických osôb sa vybralo v porovnaní s rokom 2004 o 11,1 % viac. Významný nárast o 96,7 % v porovnaní s plánom zaznamenal výber dane z podnikania a inej samostatne zárobkovej činnosti, ktorý medziročne vzrástol o 80,6 % na úroveň 6 686,7 mil. Sk. Takisto výber dane z príjmov právnických osôb prekročil rozpočtovanú úroveň o 39,9 % s medziročným rastom 42 % a dosiahol úroveň 42 mld Sk.

Výdavky štátneho rozpočtu boli v roku 2005 oproti plánovanému objemu nižšie o 8,2 % (20,1 mld Sk). Najväčšia úspora 10,2 mld Sk sa dosiahla v oblasti kapitálových výdavkov a v oblasti splácania úrokov a ostatných platieb súvisiacich s úvermi, kde úspora dosiahla hodnotu 6,6 mld Sk.

Jednou z hlavných príčin lepšieho hospodárenia štátneho rozpočtu v roku 2005 bol priaznivý hospodársky vývoj slovenskej ekonomiky. Daňové príjmy prekonal plánovanú úroveň o 20,6 mld Sk, pričom okrem pozitívneho vývoja priamych daní sa zlepšil výber aj pri dani z pridanej hodnoty (DPH). Úspory sa dosiahli aj v oblasti štátneho dlhu vplyvom pretrvávajúcich nízkych úrokových sadzieb a fungujúcemu systému štátnej pokladnice. Úspory v tejto oblasti v roku 2005 predstavovali 6,6 mld Sk. K priaznivému vývoju (predovšetkým čo sa týka deficitu štátneho rozpočtu) prispela aj zmena rozpočtových pravidiel v oblasti presunu nevyčerpaných zdrojov z končiaceho sa roku do nasledujúceho roku (presúvané prostriedky sa stávajú výdavkom

začínajúceho roku 2006). Z rezortného hľadiska najviac alokovaných prostriedkov nevyčerpalo Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií SR (8,8 mld Sk), Ministerstvo hospodárstva SR (2,2 mld Sk) a Ministerstvo pôdohospodárstva SR (3,2 mld Sk).

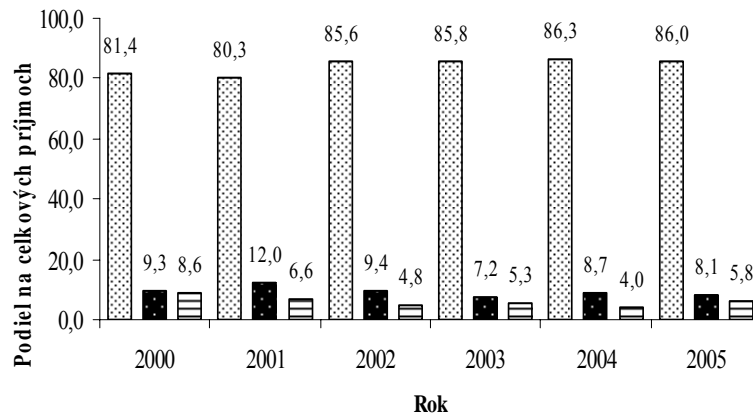
Podstatnú časť presúvaných zdrojov – v sume 7,8 mld Sk – tvoria nere-alizované výdavky na kofinancovanie programov podporovaných zo štrukturalných fondov a kohézneho fondu EÚ. Napriek rýchlemu čerpaniu v závere roka nedosiahlo totiž čerpanie fondov EÚ rozpočtovanú úroveň. Nečerpanie finančných zdrojov z rozpočtu EÚ znížilo tak príjmy, ako aj výdavky štátneho rozpočtu o ďalších 12,6 mld Sk.

Pozitívny vývoj štátneho rozpočtu umožnil výrazné zníženie deficitu štátneho rozpočtu, ale umožnil aj financovanie výdavkov, ktoré neboli pôvodne rozpočtované – dodatočné výdavky na investičné stimuly Ford (1,6 mld Sk) a Kia (1,6 mld Sk), intervenčné nákupy obilia a cukru (2 mld Sk) a dokončenie budovy SND (0,5 mld Sk). Negatívny vplyv na hotovostný deficit štátneho rozpočtu mali aj iné ako daňové príjmy, najmä tým, že časť získaných dividend sa nestala príjmom štátneho rozpočtu, ale použila sa priamo na zníženie štátneho dlhu.

Vývoj podielu jednotlivých príjmov štátneho rozpočtu na celkových príjmoch v rokoch 2000 – 2005 znázorňuje graf 13. Z uvedeného grafu vyplýva, že v sledovanom období vzrástol podiel daňových príjmov z 81,4 % v roku 2000 na 86,0 % v roku 2005 pri súčasnom poklese nedaňových príjmov a miernom raste v položke granty, transfery a ostatné príjmy. Z vývoja rozpočtových príjmov je zrejماً tendencia zvyšovania podielu z daní na tovary a služby a pokles podielu dane z príjmov, zo ziskov a z kapitálového majetku na ich celkovom objeme.

Graf 13

Podiel jednotlivých príjmov štátneho rozpočtu na celkových príjmoch v rokoch 2000 – 2005

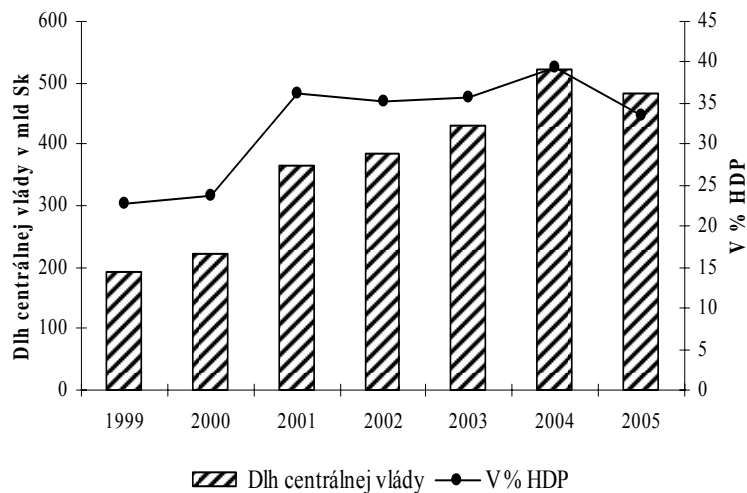
□ A. Daňové príjmy ■ B. Nedaňové príjmy ▨ C. Granty, transfery a ostatné príjmy

Prameň: MF SR.

5.2. Štátny dlh

Dlh ústrednej vlády (ako dôsledok sústavného deficitného hospodárenia štátneho rozpočtu) dosiahol za prvé tri kvartály roku 2005 hodnotu 483,5 mld Sk. Trend rastu štátneho dlhu môžeme pozorovať za celé sledované obdobie. Potvrdenie tohto trendu aj v roku 2005 je obmedzené vzhľadom na nedostupnosť údajov za posledný kvartál roku 2005. Predpokladáme však, že vzhľadom na vysokú dynamiku hospodárskeho rastu v roku 2005 bude podiel štátneho dlhu na HDP nižší. Výrazný vplyv na výšku štátneho dlhu malo aj fungovanie *Agentúry pre riadenie dlhu a likvidity* (ARDAL) a systému štátnej pokladnice. Vývoj dlhu centrálnej vlády zachytáva graf 14.

Graf 14
Vývoj dlhu centrálnej vlády 1999 – 3. Q 2005

Prameň: MF SR; ŠÚ SR; vlastné výpočty. Údaje za rok 2005 zahŕňajú prvé tri kvartály.

Významným krokom, ktorý ovplyvnil štruktúru verejných financií, je realizácia fiškálnej decentralizácie súvisiaca s procesom decentralizácie kompetencií z úrovne centrálnej vlády na samosprávne kraje (VÚC).¹¹

V roku 2005 získala územná samospráva v rámci fiškálnej decentralizácie 41,9 mld Sk, čo je o 3,2 mld Sk viac, než sa predpokladalo v štátnom rozpočte na rok 2005.

¹¹Fiškálna decentralizácia sa dotýka financovania samosprávnych funkcií obcí a VÚC definovaných v rámci súčasného legislatívneho stavu. Kompetencie, ktoré obce a VÚC vykonávajú v režime preneseného výkonu štátnej správy, budú aj naďalej financované dotáciami zo štátneho rozpočtu prostredníctvom príslušnej rozpočtovej kapitoly.

V rámci fiškálnej decentralizácie boli schválené nasledovné právne normy – zákon o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy, zákon o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, zákon o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy, zákon o rozpočtových pravidlách verejnej samosprávy.

Všetky právne normy, ako aj uplatnenie nového systému financovania územnej samosprávy nadobudli účinnosť 1. januára 2005.

Rozhodujúci podiel na vyšších príjmoch mala daň z príjmov fyzických osôb (FO). Po fiškálnej decentralizácii plynie do štátneho rozpočtu len 6,2 % príjmov z tejto dane. Celkový objem prostriedkov poukázaných samosprávam tak dosiahol objem 35,5 mld Sk, čo oproti schválenému rozpočtu predstavovalo vyšší príjem samospráv o 13,3 %. Priaznivo sa vyvíjala aj daň z nehnuteľnosti, ktorej výber bol vyšší o 1,1 mld Sk.

Tabuľka 8
Porovnanie plánovaných a skutočných príjmov územnej samosprávy v roku 2005

Ukazovateľ (v mil. Sk)	Rozpočet 2005	Očakávaná skutočnosť 2005	Rozdiel	%
Daň z príjmov FO	31 354,9	33 360,0	2 005,1	106,4
Daň z nehnuteľností	4 900,0	6 000,0	1 100,0	122,4
Daň z motorových vozidiel	2 500,0	2 600,0	100,0	104,0
Daňové príjmy spolu	38 754,9	41 960,0	3 205,1	108,3

Prameň: MF SR.

Objem finančných prostriedkov zverených samosprávam by mal každoročne rásť. V priebehu rokov 2006 – 2008 by mal celkový rozpočet územnej samosprávy narásť do výšky 44,9 mld Sk. Predpokladaný vývoj príjmov samospráv v ďalších rokoch zachytáva tabuľka 9.

Významný krok k stabilizácii a udržateľnosti ekonomického prostredia predstavuje realizovaná reforma verejných financií a jej ďalšia implementácia. Všetky uskutočnené kroky majú za cieľ prispieť k menšiemu zaťaženiu budúcich generácií, ako aj k zvýšeniu transparentnosti finančných tokov.

Reforma verejných financií však úzko súvisí s ostatnými štruktúrnymi reformami – reformou zdravotníctva, školstva, decentralizáciou verejnej správy a reformou sociálneho systému. Od roku 2004 sa do systému verejných financií implementovali aj ďalšie systémové prvky súvisiace s reformou

verejných financií. Ide predovšetkým o viacročné rozpočtovanie, programové rozpočtovanie, metodiku ESA 95, systém štátnej pokladnice a Agentúru pre riadenie dlhu a likvidity. Ich implementácia v nasledujúcich rokoch prispieje k efektívnejšiemu a prehľadnejšiemu využívaniu verejných zdrojov.

Tabuľka 9

Predpokladané rozdelenie výnosu dane z príjmov fyzických osôb v rokoch 2005 – 2008

Ukazovateľ	Rozpočet			
	2005*	2006	2007	2008
Daň z príjmov FO	33 418,0	39 302,0	43 421,0	48 224,0
Rozdelenie výnosu spolu	37324,3	39 302,0	43 421,0	48 224,0
z toho:				
Obce	23 500,5	27 589,0	30 359,0	33 707,0
VÚC	7 854,4	9 220,0	10 149,0	11 268,0
Štátny rozpočet	2 063,1	2 493,0	2 913,0	3 249,0
Územná samospráva spolu	31 354,9	36 809,0	40 508,0	44 975,0

Zdroj: MF SR.

*Údaje za rok 2005 budú upresnené po publikovaní Štátneho záverečného účtu.

Medzi riziká, ktoré môžu v najbližších rokoch ovplyvniť vývoj verejných financií, môžeme zaradiť uvažované zámery politických strán po tohtoročných parlamentných voľbách. Realizovanie návrhov predovšetkým na výdavkovej strane rozpočtu, ktoré je možné pozorovať vo volebných programoch niektorých strán, bude s veľkou pravdepodobnosťou viesť k zvýšeniu deficitu verejných financií, predovšetkým vplyvom rastu deficitu štátneho rozpočtu.

Určité riziká predstavuje aj financovanie nákladov druhého piliera dôchodkovej reformy (treba však podotknúť, že strednodobý návrh štátneho rozpočtu ráta s prostriedkami na financovanie týchto nákladov) a nerealizované investície v niektorých oblastiach, ktoré spadajú do tzv. základných funkcií štátu.

6. VONKAJŠIE EKONOMICKÉ VZŤAHY

6.1. Celkový trend z pohľadu platobnej bilancie

Ekonomické vzťahy Slovenska s vonkajším svetom, ktoré zobrazuje predovšetkým platobná bilancia (PB), možno v roku 2005 hodnotiť celkovo pozitívne, keďže pokračovali v trende, ktorý stabilizoval vývoj menového kurzu a rast ekonomiky ako celku. Celková platobná bilancia sa skončila s prebytkom 2,6 mld USD (cca 71 mld Sk), ktorý bol v pomere k HDP oproti roku 2004 vyšší o 1,4 percentného bodu (tab. 10) a znamenal zvýšenie devízových rezerv na úroveň zhruba 5-násobku priemerného mesačného dovozu tovarov a služieb v roku 2005.

Tabuľka 10

Vývoj základných položiek salda platobnej bilancie Slovenskej republiky
(mil. USD)

Ukazovateľ	2002	2003	2004	2005
1. Obchodná bilancia	-2 131,4	-641,4	-1 455,7	-2 449,6
2. Bilancia služieb	455,5	234,5	285,1	320,4
3. Bilancia výnosov	-456,4	-119,7	-408,7	-1 976,2
4. Bežný účet	-1 938,9	-277,3	-1 447,4	-4 065,9
5. Kapitálový a finančný účet	5 175,3	1 339,0	2 957,7	5 651,1
6. Celková bilancia	3 645,7	1 231,7	1 677,1	2 572,0
7. Bežný účet/HDP, %	-8,0	-0,9	-3,5	-8,7
8. Celková bilancia/HDP, %	15,1	3,8	4,1	5,5
9. Miera pokrytia bežného účtu kapitálovým a finančným účtom (5:4)	2,67	4,83	2,04	1,39

Poznámka: 2002 – kurz 45,335 SKK/USD; 2003 – kurz 36,773 SKK/USD; 2004 – kurz 32,255 SKK/USD; 2005 – kurz 30,938 SKK/USD.

Prameň: NBS, Menový vývoj, 2/2006.

Treba však povedať, že zvýšenie prebytku platobnej bilancie sa nedosiahlo priaznivejším vývojom bežného účtu (došlo naopak k zvýšeniu jeho deficitu na 4,1 mld USD, t. j. 126,1 mld Sk, v pomere k HDP z 3,5 % v roku 2004 na 8,7 % v roku 2005), ale predovšetkým vďaka cudzím zdrojom na kapitálovom a finančnom účte, ktorého prebytok sa zvýšil zo 7,2 % v roku 2004 na 13,8 % HDP v roku 2005. Preto aj pokrytie deficitu bežného účtu prebytkom na kapitálovom a finančnom účte zostáva pomerne vysoké, a to 1,4-násobné (tab. 10).

6.2. Zahraničný obchod

Rok 2005 bol už tretím rokom v poradí, keď sa zahraničný obchod SR stal hlavným ťahúňom rastu ekonomiky tým, že dynamika exportu prekračovala dynamiku domáceho dopytu. Celkové výsledky zahraničného obchodu s tovarmi v bežných cenách sa však oproti roku 2004 opäť zhoršili, keď jeho deficit sa zvýšil o 26 mld Sk a dosiahol 76 mld Sk. Miera obchodného deficitu k HDP sa tak zvýšila z -3,8 % v roku 2004 na -5,3 % v roku 2005 (tab. 11).

Tabuľka 11

Základné ukazovatele vývoja zahraničného obchodu Slovenska s tovarmi v rokoch 2001 – 2005

Ukazovateľ	2001	2002	2003	2004	2005
Vývoz, FCO, mld Sk, b. c.	611,3	652,0	801,5	898,1	993,5
Ročná zmena, b. c., %	+11,4	+6,7	+23,2	+12,0	+11,5
Dovoz, OP, mld Sk, b. c.	714,1	748,0	826,6	948,5	1 069,5
Ročná zmena, b. c., %	+21,0	+4,7	+10,5	+14,7	+13,7
Saldo, mld Sk	-102,7	-96,0	-25,1	-50,4	-76,0
Saldo/HDP, %	-10,4	-8,8	-2,0	-3,8	-5,3
Exportná výkonnosť, % HDP	61,8	61,1	68,8	67,8	69,0
Dovozná náročnosť, % HDP	72,2	70,1	66,9	71,6	74,0

Prameň: Štatistika zahraničného obchodu SR za rok 2001, 2002, ŠÚ SR; internetová stránka ŠÚ SR – zahraničný obchod 2003, 2004, 2005; HDP podľa Štatistickej správy o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v 1. až 3. štvrťroku 2003 a internetovej stránky www.statistics.sk za rok 2004 a 2005; vlastné výpočty.

Absolútny a relatívny nárast pasívneho salda obchodnej bilancie v roku 2005 oproti roku 2004 bol výsledkom *predstihu rastu dovoznej náročnosti ekonomiky* (o 2,4 p. b.) *pred rastom jej exportnej výkonnosti* (o 1,2 p. b.). Na tomto predstihu sa podieľali hlavne dva faktory.

Predovšetkým to bol turbulentný vývoj cien ropy na svetových trhoch, ktorý však cenu ropy v roku 2005 oproti roku 2004 (v priemere) ďalej zvýšil. Cena ropy Brent od začiatku roka 2005, keď bola na úrovni cca 40 USD/barel, zaznamenávala neustály rast, prerušovaný iba krátkodobými miernymi poklesmi. V septembri dosiahla historické maximum okolo 67 USD/barel, avšak po signáloch o znižujúcom sa dopyte po rope v októbri a novembri (vplyvom teplého počasia, hospodárskych dôsledkov hurikánov a zvyšujúcich sa zásob ropy v USA) cena ropy poklesla a koncom novembra sa pohybovala okolo 57 USD/barel.¹²

Druhý faktor, ktorý významne ovplyvnil predstih dovoznej náročnosti pred rastom exportnej výkonnosti a zvýšenie obchodného deficitu, spočíva v tom, že s prílevom PZI spravidla rastie aj dovoz ich *investičných a prevádzkových prvkov*. Týka sa to aj dovozu technologických zariadení do novovybudovaných automobilových závodov PSA Peugeot Citroen a Kia Motors na Slovensku. V komoditnej štruktúre dovozu preto najväčší nárast (popri nerastných a agropotravinárskych výrobkoch) zaznamenali stroje a elektrické zariadenia.

Okrem uvedených hlavných faktorov nárast obchodného deficitu ovplyvnili aj niektoré ďalšie skutočnosti. Na strane dovozu to bolo predovšetkým *prevzatie Spoločnej obchodnej politiky* vrátane colných taríf a preferenčných režimov EÚ po vstupe Slovenska do tohto integračného zoskupenia. Odzrkadlilo sa to v pokračovaní vyššej dynamiky dovozu z rozvojových krajín vrátane Číny (pri nižšej dynamike dovozu z nepreferenčných tretích krajín, najmä z USA). Pretrvávajúci obchodný deficit už dlhodobejšie podporuje relatívne *vysoká memá materiálová a energetická náročnosť výroby*, ktorá je

¹² Mesačný bulletin ECB, 12/2005.

v značnej miere krytá práve dovozom a ktorá je dôsledkom pomalej modernizácie procesných technológií.

Na strane vývozu ovplyvňoval obchodný deficit v roku 2005, v smere jeho stláčania, predovšetkým oproti roku 2004 zlepšený vývoj svetového vonkajšieho prostredia európskych krajín (ktoré participovali na slovenskom vývoze až 85 %-ami), podporený najmä pozitívnym vývojom v USA. *Priaznivý vývoj konjunktúry* bol síce aj v rozvojových krajinách, avšak určité prekážky pre expanziu slovenského exportu do týchto krajín predstavujú ich vysoké dovozné clá na pomerne širokú škálu výrobkov. Preto tieto teritória ani v roku 2005 svoj podiel na slovenskom exporte nijako významnejšie nezvyšili (tab. 12).

Zvýšenie deficitu obchodnej bilancie SR možno pripísať aj *zмене colného režimu* zo strany niektorých nečlenských štátov (napr. USA, Japonska, Kanady) voči novým členským štátom EÚ, teda aj Slovensku. Slovenské vývozy sa nateraz realizujú v režime doložky najvyšších výhod (MFN), ktorý má vyššie colné zaťaženie, ako mal predtým režim preferenčný. Tento vplyv je zrejmý aj z údajov v tabuľke 12.

Je možné pripustiť, že k dynamike rastu exportu priaznivo prispelo aj určité *oslabenie reálneho efektívneho zhodnocovania* výmenného kurzu slovenskej koruny (pozri graf 15), najmä vplyvom rastu inflačného diferencálu voči obchodným partnerom EÚ 25.

Celkový výsledok obchodnej bilancie Slovenskej republiky ovplyvnili aj v roku 2005 zmeny v komoditnej štruktúre vývozu, ktoré uvádzame v tabuľke 13.

Ako vyplýva z údajov tejto tabuľky, vo vývoze SR sú málo zastúpené skupiny komodít, ktoré v hospodársky vyspelých krajinách patria medzi najdynamickejšie (chemické výrobky, meracie a lekárske prístroje, stroje a zariadenia), a ktorých má Slovensko permanentne najväčšie obchodné deficit. Vo veľkej miere je to dôsledok značnej prevahy cenovej konkurencieschopnosti, ktorá nahrádza kvalitatívnu konkurencieschopnosť dosahovanú na základe kvalitatívnej produktovej diferenciácie.

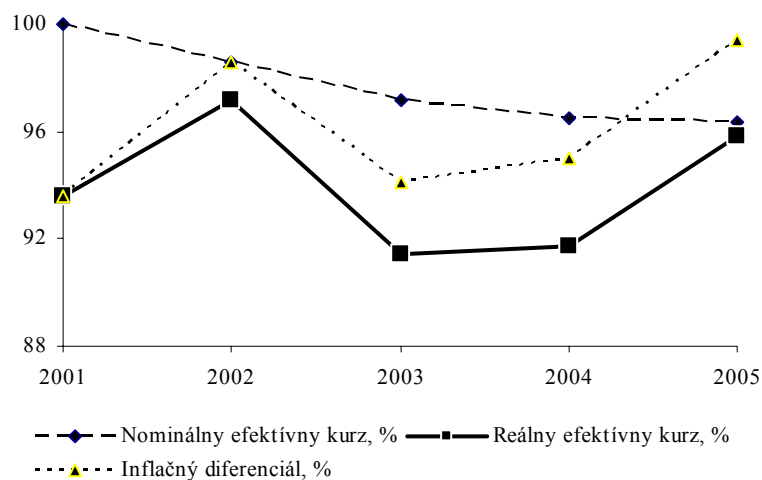
Tabuľka 12

Vývoj základnej teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu Slovenskej republiky

Zoskupenie, krajina	2003			2004			2005		
	%		saldo v mld Sk	%		saldo v mld Sk	%		saldo v mld Sk
	vývoz	dovoz		vývoz	dovoz		vývoz	dovoz	
Spolu	100,0	100,0	-25,1	100,0	100,0	-50,4	100,0	100,0	-76,0
z toho:									
USA	5,3	1,9	26,1	4,8	1,6	27,4	3,1	1,4	16,1
Japonsko	0,4	1,9	-12,7	0,3	2,0	-15,9	0,3	1,9	-17,4
EÚ 25	84,6	74,4	63,9	85,2	73,6	66,1	85,4	71,1	87,7
Rusko	1,2	10,8	-79,8	1,2	9,4	-77,7	1,6	10,7	-99,4
Čína	0,6	2,5	-15,3	0,3	2,6	-23,2	0,4	3,2	-30,6
Ázia (bez Japonska a Číny)	1,9	4,1	-19,1	2,1	6,0	-37,2	2,7	6,4	-44,9

Prameň: Zahraničný obchod v SR. ŠÚ SR, 2003; internetová stránka ŠÚ SR, 2005.

Graf 15
Medziročný vývoj NEER a REER pre obchodných partnerov v EÚ 25 na báze EUR a CPI

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov NBS, Menový vývoj, 1/2006.

Tabuľka 13
Vývoj komoditnej štruktúry vývozu Slovenskej republiky

Trieda CS	Podiel na celkovom vývoze, %		Saldo OB, mld Sk	
	2004	2005	2004	2005
Spolu	100,0	100,0	-50,4	-76,0
Agropotravinárske výrobky	3,9	4,4	-16,2	-21,5
Nerastné výrobky	7,3	8,0	-68,5	-85,9
Chemické výrobky	3,4	3,4	-44,2	-47,1
Základné kovy a výrobky	15,0	15,3	39,8	45,2
Stroje a zariadenia	21,8	25,6	-46,9	-21,7
Vozidlá	24,1	19,6	85,4	63,1
Meracie a lekárske prístroje	0,9	0,9	-22,2	-35,1
Rôzne priemyselné výrobky	3,7	3,0	12,1	9,6

6.3. Zahraničný kapitál

Celkový prehľad o vývoji zahraničných finančných zdrojov v roku 2005 v porovnaní s rokom 2004 poskytuje tabuľka 14.

Ako je zrejmé z údajov tejto tabuľky, kladné saldo cezhraničných kapitálovo-finančných tokov, ktoré prefinancovalo deficit bežného účtu PB, pokračovalo aj v roku 2005 v rastúcej tendencii, keďže prebytok na kapitálovom a finančnom účte (KFÚ) PB sa zvýšil z 96 mld Sk roku 2004 na 176,7 mld Sk v roku 2005 (z 3 mld USD na 5,7 mld USD). Na tomto výraznom zvýšení sa podieľali predovšetkým transakcie krátkodobého kapitálu, kde nastal nárast z 37 mld Sk roku 2004 až na 161 mld Sk roku 2005. Hlavnými položkami boli krátkodobé vklady nerezidentov a obchodné úvery poskytnuté zahraničnými subjektmi domácim podnikateľským subjektom.

Tabuľka 14

Vývoj hlavných položiek kapitálového a finančného účtu PB SR v rokoch 2004 a 2005, mld Sk

Položka KFÚ	Čistý (kredit ± debet) prílev/odlev	
	2004	2005
Priame zahraničné investície spolu	40,6	54,7
Aktíva ¹	-1,2	-3,7
Pasíva ¹	26,2	59,1
Portfóliové investície spolu	28,3	-30,4
Aktíva	-26,6	-20,9
Pasíva	54,3	-9,5
Ostatné dlhodobé investície spolu	-10,0	-6,9
Aktíva	-3,0	-9,9
Pasíva	-7,0	3,0
Krátkodobý kapitál spolu	36,8	160,9
Aktíva	-8,1	-5,8
Pasíva	44,8	166,7
Kapitálový a finančný účet spolu	95,6	176,7
Aktíva ¹	-43,2	-43,1
Pasíva ¹	122,7	221,1

¹ Zahnutá je len majetková účasť a reinvestovaný zisk.

Prameň: NBS, Menový vývoj, 2/2005, 2/2006.

Druhou položkou, ktorá aj v roku 2005 podporila kladné saldo KFÚ, boli *priame zahraničné investície*, a to vo výške 54,7 mld Sk, čo je oproti roku 2004 viac o 14,1 mld Sk. Toto celkové saldo PZI ovplyvnil na jednej strane čistý odlev finančných zdrojov v súvislosti so zvýšením intenzity priamych investícií slovenských podnikateľských subjektov v zahraničí, čo je pozitívny jav, a na druhej strane čistý prílev PZI do slovenskej ekonomiky, ktorého hodnotový objem, vyjadrený majetkovou účasťou a reinvestovaným ziskom, sa takisto medziročne výrazne zvýšil – o 32,9 mld Sk na 59,1 mld Sk. Na medziročnom zvýšení čistého prílevu PZI sa zhruba z dvoch tretín podieľal reinvestovaný zisk, zatiaľ čo *prílev nového neprivatizačného majetkového kapitálu oproti roku 2004 poklesol*. Preto prílev nových PZI bol len okolo 20 mld Sk. Hlavnými investormi boli: Kórejská republika (31 %), Nemecko (30 %), Česká republika (8 %), Rakúsko a Švajčiarsko (po 7,5 %).

Stav PZI v SR k 31. decembru 2005 dosiahol 417 mld Sk (13,1 mld USD), čím sa Slovensko posunulo v ukazovateli PZI na 1 obyvateľa na úroveň 2 400 USD a zlepšilo si reláciu k iným novým členským štátom EÚ.

Priame zahraničné investície v roku 2005 smerovali takmer výhradne do podnikovej sféry a nemali charakter privatizačných investícií. Z odvetvového hľadiska smerovali hlavne do priemyselnej výroby (50 %), obchodu (19 %) a finančného sprostredkovania (17 %). Z regionálneho hľadiska najviac PZI bolo v roku 2005 síce alokovaných do Bratislavského kraja, ale jeho podiel na príleve PZI sa znížil na 39 % v prospech Žilinského kraja (35 %). Napriek tomu ostáva regionálne rozloženie PZI značne nerovnomerné, so 67 %-ami v Bratislavskom kraji.

Transakcie v oblasti *portfóliových investícií* sa skončili v roku 2005 s celkovým čistým záporným saldom 30,4 mld Sk, zatiaľ čo v roku 2004 sa zaznamenalo kladné saldo vo výške 28,3 mld Sk. Táto medziročná zmena (58,7 mld Sk) bola ovplyvnená predovšetkým zmenou orientácie zahraničných portfóliových investorov z nákupu domácich cenných papierov na ich predaj (splácanie). Celkové čisté záporné saldo *ostatných dlhodobých finančných úverov* v porovnaní s rokom 2004 sa znížilo, najmä vďaka nižším splátkam zahraničných podnikateľských úverov a nižšiemu výberu vkladov nerezidentmi.

7. HOSPODÁRSKY RAST OČAKÁVANÝ V ROKU 2006

Prognóza tvorby HDP si všíma predovšetkým možnosti vývoja jednotlivých súčastí dopytu. Využíva pritom poznatky zo všetkých analytických častí tejto štúdie a takisto závery z iných domácich i zahraničných prognóz.

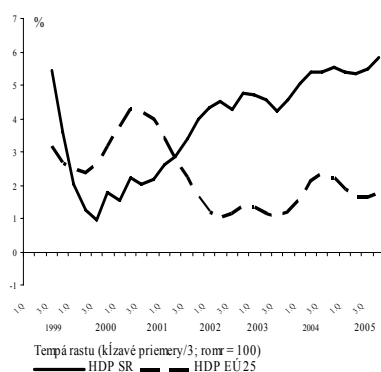
7.1. Vplyv vonkajšieho dopytu

Málokterá charakteristika slovenského hospodárstva mala tak sústavne a rýchlo rastúci trend ako jeho otvorenosť voči svetovej ekonomike. Pomer vývozu výrobkov a služieb k HDP (v bežných cenách) vzrástol z 57 % v roku 1993 na 79 % v roku 2005. Tým sa posilňovala závislosť ekonomiky SR od vývoja hospodárstva v krajinách, do ktorých Slovensko vyváža podstatnú časť svojej produkcie. Máme tu na mysli najmä EÚ 25, do ktorej v roku 2005 smerovalo 85 % slovenského exportu.

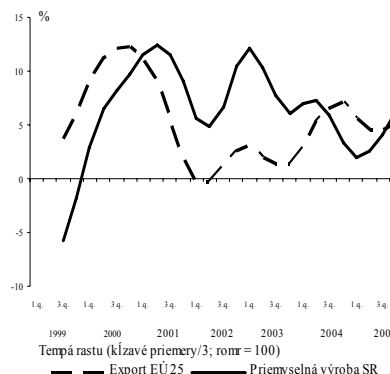
Niektoré stránky súvislostí medzi hospodárskym vývojom SR a EÚ 25 znázorňuje graf 16.

Graf 16

a) Porovnanie vývoja HDP v SR a EÚ 25

b) Porovnanie vývoja priemyselnej výroby SR s vývojom exportu EÚ 25

Časť a) grafu 16 poukazuje na to, že v prvej polovici zisťovaného obdobia (do 2. Q 2002 vrátane) bol vývoj HDP v SR a EÚ 25 odlišný. Od polovice roka 2002 nadobúdajú krivky znázorňujúce vývoj HDP v SR a EÚ 25 približne rovnakú podobu. Možno predpokladať, že za tým stojí pokles vplyvu transformačného procesu na hospodársky vývoj Slovenska a s tým spojené posilnenie vplyvu faktorov pôsobiacich v štandardnej trhovej ekonomike. Na rozdiel od uvedeného bol vplyv vývoja ekonomických aktivít EÚ 25 (reprezentovaných trendom jej vývozu) na vývoj priemyselnej výroby SR trvale prítomný a intenzívny v celom zisťovanom období.

Značný vplyv hospodárskeho vývoja v EÚ 25 na hlavné vývojové trendy v slovenskej ekonomike možno očakávať aj v roku 2006. Z tohto hľadiska sú Slovensku naklonené aktuálne prognózy, podľa ktorých sa tempo rastu HDP v EÚ 25 má zvýšiť z 1,6 % v roku 2005 na 2,2 % (ifo München), resp. 2,4 % (Institut für Weltwirtschaft Kiel), či 2,3 % (Eurostat).

Predpovede vývoja európskeho i svetového hospodárstva na rok 2006 sú však značne neistejšie, resp. menej kategorické než v predchádzajúcich obdobiach. Značne neisté a spochybnené predpoklady sa v nich viažu nielen na očakávaná vývoja cien surovín a nosičov energií, ale, najmä v Európe, aj na priebeh a výsledky uskutočňovaných štrukturálnych reforiem.

Výsledky vývoja vonkajšieho dopytu a jeho vplyvu na hospodársky rast v roku 2006 sa na Slovensku dajú mimoriadne ťažko predvídať nielen v dôsledku neistôt vo svetovej ekonomike, ale aj pre osobitnú, zlomovú situáciu v slovenskom hospodárstve. V roku 2006 sa končí vlna veľkých zahraničných investícií do automobilového priemyslu. Pritom sa nedá presne odhadnúť, kedy v priebehu roka 2006 sa skončí jej záverečná fáza spojená s rozsiahlym dovozom technológií a kedy, resp. v akej vzostupnej krivke začnú nové kapacity vyrábať, zväčšovať vývoz a zlepšovať obchodnú bilanciu SR. Z uvedených dôvodov prognózu vývoja vývozu a dovozu neuvádzame. Len odhadujeme, že čistý vývoz (v stálych cenách, teda po redukcii dovozu o pravdepodobný rast cien dovážaných nosičov energie) sa v roku 2006 zmenší asi na 60 % úrovne roka 2005.

7.2. Domáci dopyt – jeho vývoj očakávaný v roku 2006

Najväčšou súčasťou domáceho dopytu je dopyt domácností určený ich dôchodkami, na báze ktorých vzniká konečná spotreba domácností. O procese (zdrojoch, resp. faktoroch) tvorby dôchodkov domácností, o ich transformácii na spotrebu domácností, ako aj o vývojových trendoch tohto procesu informujú údaje tabuľky 15.

Vývoj relácie príjmov a výdavkov domácností k ich konečnej spotrebe, a menovite sústavný pokles hodnôt oboch uvedených relácií je výrazom pôsobenia dvoch faktorov.

Prvým z nich je obmedzovanie rozsahu rozdeľovacích procesov, v ktorých sa formujú konečné dôchodky domácností.

Druhým faktorom, ktorý sa v zisťovanom období dotýkal príjmov napojených na odmeny zamestnancov, je kombinácia nepriaznivých trendov vo vývoji miezd i zamestnanosti.¹³ Tento faktor však už od roka 2005 nepôsobí, a preto sa v roku 2006 v hodnote pomeru celkových príjmov aj odmien za zamestnancov ku konečným dôchodkom, resp. ku konečnej spotrebe domácností očakáva len mierny vzostup.

V súlade s prognózou vývoja situácie na trhu práce (pozri časť 3 venovanú tejto problematike) je do prognózy vývoja odmien zamestnancov i celkových príjmov obyvateľstva premietnutý 4,7 %-ný rast reálnych miezd a 1,5 %-ný rast zamestnanosti.

Už v roku 2005 do štruktúry použitia hrubého disponibilného dôchodku domácností výrazne zasiahla reforma dôchodkového poistenia. Sociálne príspevky (odvody do sociálnych fondov) časti pracujúcich sa presunuli z výdavkov domácností do ich úspor. Tie preto v roku 2005 vzrástli o 26 % a ich ďalší 24 % rast možno očakávať aj v roku 2006. Tempo rastu konečnej spotreby obyvateľstva sa síce zníži z 5,9 % dosiahnutých v roku 2005 na 5,6 % v roku 2006, napriek tomu však zostane jednou z hlavných hnacích síl vysokého tempa hospodárskeho rastu.

¹³ V období 1999 – 2004 priemerná ročná zmena predstavovala pri reálnych mzdách -0,1 % a pri počte pracujúcich v národnom hospodárstve -0,2 %.

Tabuľka 15

Podiel na prírastku spotreby domácností v bodoch¹a) Vývoj štruktúry formovania a použitia dôchodkov domácností (konečná spotreba domácností = 100)²

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006 ^p
Prijmy spolu	153,2	149,6	149,0	145,1	145,3	144,3	140,7	139,4	140,0
z toho: Odmeny zamestnancov	82,7	77,0	77,5	74,8	74,8	74,0	72,0	71,8	72,1
Hrubý zmiešaný dôchodok	34,7	36,1	37,9	38,8	39,4	39,7	39,1	41,2	42,3
Výdavky spolu ⁴	41,6	38,4	37,9	38,0	38,1	37,6	34,6	33,7	33,3
Hrubý disponibilný dôchodok ⁵	111,6	111,4	111,4	107,4	107,5	107,1	106,5	107,3	108,6
Hrubé úspory ⁵	11,6	11,4	11,4	7,4	7,5	7,1	6,5	7,3	8,6
Konečná spotr. domácností	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

b) Vplyv súčastí konečnej spotreby domácností na jej ročné zmeny v percentuálnych bodoch³

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006 ^p
Prijmy spolu	7,8	0,4	-1,8	0,2	8,1	-2,1	1,3	6,9	8,5
z toho: Odmeny zamestnancov	3,9	-3,6	-0,2	-0,6	4,1	-1,3	0,5	4,0	4,5
Hrubý zmiešaný dôchodok	1,1	2,4	1,4	2,0	2,8	0,0	0,8	4,5	3,3
Výdavky spolu ⁴	1,7	-2,2	-0,9	1,2	2,2	-0,8	-1,9	1,0	1,3
Hrubý disponibilný dôchodok ⁵	6,1	2,8	-0,7	-1,1	6,3	-0,8	3,6	7,5	7,4
Hrubé úspory ⁵	0,1	0,1	0,1	-3,5	0,8	-0,1	0,2	1,6	1,7
Konečná spotr. domácností	6,0	2,7	-0,8	2,8	5,5	-0,8	3,4	5,9	5,6

¹Vlastné prepočty podľa údajov Štatistického úradu SR.²Podľa údajov v bežných cenách.³Podľa údajov v bežných cenách upravených deflátorami spotreby domácností.⁴Kladné hodnoty výdavkov sú spôsobené ich medziročným zmenšením.⁵Hrubý disponibilný dôchodok a hrubé úspory sú upravené o zmenu čist. naj. dom., rezerv a platieb do fondov dôchodkového poistenia. O túto zmenu sa od roku 1999 hrubý disponibilný dôchodok odlišuje od rozdielu medzi príjmami a výdavkami.

Prognóza verejnej spotreby vychádza zo zistenia, že hlavným faktorom vplyvujúcim na zmeny jej rozsahu je vývoj bežných výdavkov štátneho rozpočtu, rozpočtov obcí a rozpočtov VÚC zmenšených o výdavky na dlhovú službu. Uvedená súvislosť vedie k tomu, aby sa pri prognóze verejnej spotreby na rok 2006 reflektovali príslušné veličiny spomenutých verejných rozpočtov na rok 2006. Prihliadnuť treba aj na vývoj verejnej spotreby v predchádzajúcich rokoch a na opakované zrýchlenie tempa jej rastu na konci politického cyklu (vo volebných rokoch).¹⁴ Vzhľadom na uvedené okolnosti odhadujeme rast reálnej verejnej spotreby v roku 2006 na úrovni 3,5 %. Tempo hospodárskeho rastu očakávané v roku 2006 vytvára na odhadnutý rast verejnej spotreby dostatočné možnosti.

Prognóza tvorby hrubého kapitálu vychádza z trendov investičných aktív a z ich štruktúry v predchádzajúcich obdobiach (pozri tab. 16).

Tabuľka 16

**Vývoj tvorby hrubého kapitálu a jej súčastí v rokoch 2003 – 2006
(v stálych cenách)**

		2003	2004	2005	2006 ^p
Zmena zásob		-2,1	18,6	24,7	18,5
Tvorba hrubého fixného kapitálu	mld Sk	197,8	202,8	227,9	262,1
Tvorba hrubého kapitálu		195,7	221,3	252,6	280,6
Tvorba hrubého fixného kapitálu	Indexy	98,5	102,5	112,4	115,0
Tvorba hrubého kapitálu	Romr = 100 ¹	91,8	113,1	114,1	111,1

¹ Romr – rovnaké obdobie minulého roka.

^p – prognóza.

¹⁴ Zmeny reálnej verejnej spotreby v politických cykloch:

	1995 – 1998	1999 – 2002	2003 – 2006
φ ročná zmena reálnej verejnej spotreby v %	7,8	1,0	2,3
Zmena reálnej ver. spotreby vo volebnom roku v %	12,5	4,9	3,5 ^p

^p – prognóza.

V rokoch 2004 – 2005 sa mimoriadne zväčšil objem zásob. Bolo to predovšetkým v dôsledku rozšírenia rozsahu nedokončenej investičnej výstavby, ktorý sa prejavil v danom roku v raste hodnoty indexu tvorby hrubého kapitálu a v nasledujúcom roku v raste hodnoty indexu tvorby hrubého fixného kapitálu.

Možno preto očakávať, že dokončovanie rozpracovaných investícií bude faktorom zväčšujúcim prírastky hrubého fixného kapitálu aj v roku 2006. V dôsledku predpokladaného zmenšenia prírastku zásob na dve tretiny úrovne roka 2005 sa v roku 2006 ráta s 10,1 %-ným prírastkom tvorby hrubého kapitálu, ktorý je síce nižší než prírastok dosiahnutý v roku 2005 (14,1 %), no značne prevyšuje priemernú úroveň uvažovaného prírastku dosiahnutého počas rokov 1997 – 2005 (2,6 %).

7.3. Prognóza výkonnosti hospodárstva Slovenskej republiky v roku 2006

Výsledky prognózy vonkajšieho dopytu a prognózy domáceho dopytu (jeho súčastí) vyúsťujú do súhrnnej prognózy vývoja HDP v roku 2006, ktorá sa uvádza v tabuľke 17. Pohľad na trendy vo vývoji HDP dopĺňa graf 17, v ktorom je znázornený strednodobý vývoj podielu jednotlivých súčastí dopytu na tvorbe použitého HDP.

Východiskové zistenie z tabuľky 17 je vyjadrené v konštatovaní, že tempo rastu HDP sa v roku 2006 v porovnaní s rokom 2005 nespomalí, ale bude ešte o 0,2 % vyššie. Pohľad dovnútra tohto ukazovateľa, teda na štruktúru v roku 2005 dosiahnutého a v roku 2006 očakávaného tempa rastu HDP však vedie k neočakávanej otázke. Ako je možné, že rast HDP sa v roku 2006 oproti roku 2005 zrýchľuje, keď obe súčasti HDP, teda jeho vnútorný i vonkajší dopyt sa v roku 2005 vyvíjali priaznivejšie, než boli naše predpovede ich vývoja na rok 2006.

Tabuľka 17

Prognóza vývoja hrubého domáceho produktu a štruktúry jeho použitia v roku 2006¹

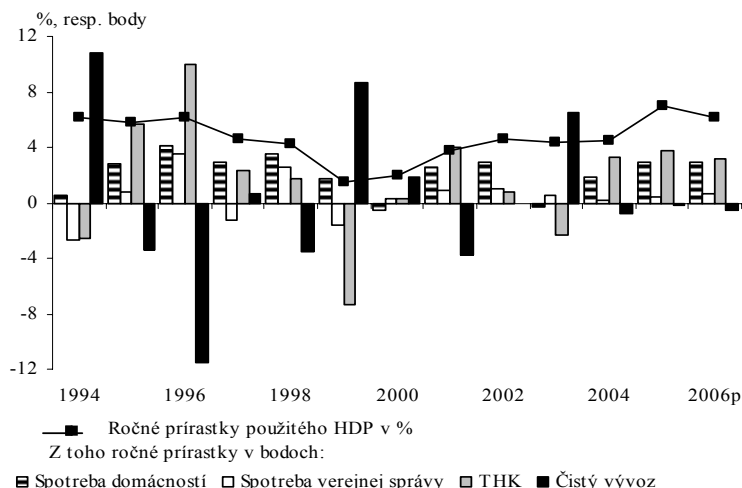
	V mld Sk		Indexy (predchádzajúci rok = 100)		Podiel na použití HDP = 100	
	2005	2006 ^p	2005	2006 ^p	2005	2006 ^p
Spotreba domácností ²	448,5	473,6	105,8	105,6	51,2	50,9
Spotreba verejnej správy	162,0	167,7	102,0	103,5	18,5	18,0
Tvorba hrubého kapitálu	252,6	280,6	114,1	111,1	28,8	30,2
Domáci dopyt	863,1	921,9	107,3	106,5	98,5	99,1
Čistý vývoz výrobkov a služieb	12,9	8,0	.	.	1,5	0,9
Hrubý domáci produkt použitý	876,0	929,9	106,0	106,2	100,0	100,0
Konečná spotreba	610,5	641,3	104,8	105,0	69,7	69,0
Hrubé úspory	265,5	288,6	112,7	108,7	30,3	31,0

¹ V stálych cenách.

² Vrátane spotreby neziskových organizácií slúžiacich domácnostiam.

^p Prognóza.

Graf 17
Príspevok súčastí dopytu k prírastku použitého HDP¹

¹V stálych cenách bez štatistického rozdielu.

p Prognóza.

Odpoveď spočíva v zistení, že tempo rastu HDP, ktoré ŠÚ SR udáva za rok 2005, bolo určené ako pomer medzi HDP roku 2005, ktorý obsahoval štatistický rozdiel v rozsahu 0,3 mld Sk, a HDP za rok 2004 so štatistickým rozdielom v rozsahu 7,9 mld Sk (pozri webovú stránku ŠÚ SR, štvrťročné národné účty). Ak by sa pri výpočte tempa rastu HDP so štatistickým rozdielom neuvažovalo, resp. ak by sa tempo rastu HDP aj za rok 2006 zistilo rovnako ako v jeho prognóze na rok 2006, tak tempo rastu HDP na rok 2005 by sa rovnalo 7 %. Bolo by teda vyššie než jeho prognóza na rok 2006, tak ako to vyplýva z porovnania súčastí tvorby HDP dosiahnutých v roku 2005 a prognózovaných na rok 2006.

Na základe tabuľky 17 aj grafu 17 možno konštatovať, že hospodársky rast Slovenska bude v roku 2006, aj napriek tomu, že je to volebný rok, ovplyvňovaný v podstate tými istými faktormi ako v predchádzajúcom roku. Ani mierne zvýšenie rozsahu verejnej spotreby, s ktorým sa uvažuje v našej predpovedi, nezmení dlhodobjší trend poklesu podielu verejnej spotreby z HDP.

Očakávaný, resp. pravdepodobný vývoj štruktúry použitia HDP, ktorý sa prejavuje aj v podiele jednotlivých súčastí dopytu na štruktúre prírastku HDP prognózovaného na rok 2006, vytvára priaznivé predpoklady na hospodársky rast po roku 2006.

8. PREHĽAD VYBRANÝCH LEGISLATÍVNYCH A HOSPODÁRSKOPOLITICKÝCH OPATRENÍ

Napriek oslabenej pozícii vládnej koalície v parlamente sa podarilo aj v roku 2005 takmer všetky predložené zákony schváliť (výnimku tvoril najmä zákon o študentských pôžičkách, ktorý mal zakotviť poplatky za vysokoškolské štúdium); za významné treba považovať najmä to, že bez problémov bol schválený návrh štátneho rozpočtu na rok 2006. V legislatívnom procese sa oproti predchádzajúcemu roku o niečo znížil počet schválených právnych noriem, pričom ich prevažnú časť (vyše dvoch tretín) tvorili novely. Veľká časť z nich bola orientovaná na dokončovanie a skvalitňovanie právnych noriem spojených s realizáciou reforiem (hlavne v zdravotníctve a v dôchodkovom systéme) a na preberanie európskeho práva.

Medzi nové zákony prijaté v roku 2005 patrí napríklad zákon o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja, zákon o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa a zákon o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnaní. Novelizovaný bol zákon o štátnom dlhu a štátnych zárukách, ktorý výrazne obmedzuje schvaľovanie štátnych záruk, zákon o miestnych daniach (stanovenie horného limitu na miestne dane z pozemkov a zo stavieb). Novelou Ústavy SR sa rozšírili kontrolné právomoci Najvyššieho kontrolného úradu SR.

V sociálnej oblasti, popri pravidelných valorizáciách, zvýšení minimálnej mzdy (na 6 900 Sk), zvýšení daňového bonusu a pod., boli schválené niektoré nové opatrenia. Medzi ne patrí osobitné zvýšenie platov učiteľov základných a stredných škôl v priemere o 2 000 Sk za mesiac a novela zákona o rodičovskom príspevku, ktorá ustanovuje poskytovanie rodičovského príspevku v jednotnej

výške 4 110 Sk aj pre pracujúcich rodičov, ktorí zabezpečia starostlivosť o dieťa inou fyzickou alebo právnickou osobou. Vážnym zásahom do sociálnej situácie domácností zrejme bude novelou zákona o cenách schválená deregulácia cien nájomného bytov od 1. júla 2006.

V roku 2005 schválila vláda viaceré dôležité dokumenty dlhodobejšieho významu. Medzi ne patrí predovšetkým *Stratégia konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010 – Národná lisabonská stratégia*, ktorá orientuje slovenskú ekonomiku a spoločnosť na novú dráhu jej rozvoja založeného na znalostiach. Je postavená na dvoch pilieroch: na úspešnom dokončení štrukturálnych reforiem a udržanie ich výsledkov a na systematickom zameraní na prioritné rozvojové oblasti, ktoré podporia rast tvorivého potenciálu slovenskej ekonomiky. Ako prioritné oblasti stratégia definovala informačnú spoločnosť, vedu, výskum a inovácie, podnikateľské prostredie, vzdelávanie a zamestnanosť. Jednotlivé priority boli konkretizované v štyroch akčných plánoch, ktoré vo svojom súhrne tvoria program MINERVA (mobilizácia inovácií v národnej ekonomike a rozvoj vedeckovzdelávacích aktivít).

V súlade s integrovanými usmerneniami Európskej únie vláda schválila *Národný program reforiem SR na roky 2006 – 2008*, ktorý nadväzuje na stratégiu, jej ciele a priority tak, aby najviac prispel k rozvoju inovatívneho potenciálu slovenskej ekonomiky, k rozvoju znalostnej ekonomiky a zamestnanosti obyvateľstva SR.

Stálou súčasťou programovacích prác slovenskej vlády je *Konvergenčný program Slovenska*, ktorý sa v závere roka aktualizoval na roky 2005 – 2010; okrem toho sa v roku 2005 prijal aj *Národný plán zavedenia eura v SR*. Dôsledné dodržiavanie konvergenčného programu umožnilo ukončiť rokovania o vstupe Slovenska do ERM II s polročným predstihom v novembri 2005. Centrálna parita bola stanovená na 38,455 koruny za jedno euro, pričom pohyb kurzu koruny je obmedzený intervalom $\pm 15\%$ okolo centrálnej parity.

V roku 2005 sa začali práce na *Národnom strategickom referenčnom rámci* (NSRR), ktorý bude tvoriť základný dokument usmerňujúci využívanie zdrojov zo štrukturálnych fondov a kohézneho fondu EÚ v programovacom

období 2007 – 2013. Vláda na svojom zasadnutí v júni 2005 schválila strategický cieľ a priority,¹⁵ ktoré bude Slovensko pri implementácii kohéznej politiky EÚ sledovať. Prvú verziu návrhu NSRR vláda schválila v októbri 2005; práce na ňom sa ukončia v priebehu roka 2006. Celkove má NSRR výrazne podporiť realizáciu cieľov Lisabonskej stratégie pre Slovensko.

Medzi dôležité dokumenty, ktoré v roku 2005 prijala vláda, možno zaradiť aj *Návrh pravidiel v oblasti poskytovania individuálnej štátnej pomoci investorom*. Význam návrhu je viacrozmernejší. Po prvé, vytvára dosiaľ veľmi chýbajúci (nejasnosti napríklad v prípade investície Kia/Hyundai alebo Hankook) systém a poriadok do poskytovania investičných stimulov, po druhé, orientuje investorov na okresy s vyššou mierou nezamestnanosti, ako aj, po tretie, na investície do poznatkov a technologicky náročnejších aktivít.

Vláda sa zaoberala aj politikou realizácie projektov verejnoprávnych partnerstiev (PPP) v záujme zapojenia súkromného sektora do budovania infraštruktúry, alebo iných investícií vo verejnom záujme. V súčasnosti sa pripravujú dva projekty PPP: výstavba diaľničného úseku medzi Žilinou a Martinom a projekt elektronického výberu diaľničného mýta.

Privatizačné procesy sa koncentrovali najmä na oblasť energetiky a dopravy. Počas celého roka v podstate prebiehali rokovania so spoločnosťou ENEL o privatizácii Slovenských elektrární – ukončili sa však až v roku 2006. V Slovenských aerolíniách, a. s., získali 62 % akcií Austrian Airlines, v tendri na predaj 66 % akcií bratislavského letiska uspelo konzorcium Two-One (viedenské letisko Schwechat s rakúskou Raiffeisen Bank a so slovenskou finančnou skupinou Penta). Plánovaný predaj Carga, ktorý sa pripravoval v priebehu roka 2005, sa už v tomto volebnom období neuskutočnil.

¹⁵ Za strategický cieľ sa stanovilo: „Výrazne zvýšiť do roku 2013 konkurencieschopnosť a výkonnosť regiónov a slovenskej ekonomiky pri rešpektovaní trvalo udržateľného rozvoja“; strategické priority tvoria: a) infraštruktúra a regionálna dostupnosť, b) inovácie, informatizácia a znalostná ekonomika, c) ľudské zdroje a vzdelávanie a d) rozvoj vidieka.

HOSPODÁRSKY VÝVOJ SLOVENSKA V ROKU 2005

Autori: Ivan Okáli a kolektív

1. vydanie

© Ekonomický ústav Slovenskej akadémie vied
Šancová 56, 811 05 Bratislava 1

Telefón: 42-1-2-52 49 54 80, Fax: 42-1-2- 52 49 51 06
E-mail: milan.sikula@savba.sk
<http://www.ekonom.sav.sk>